

60
JAAR

Maandschrift voor

Bijenteelt

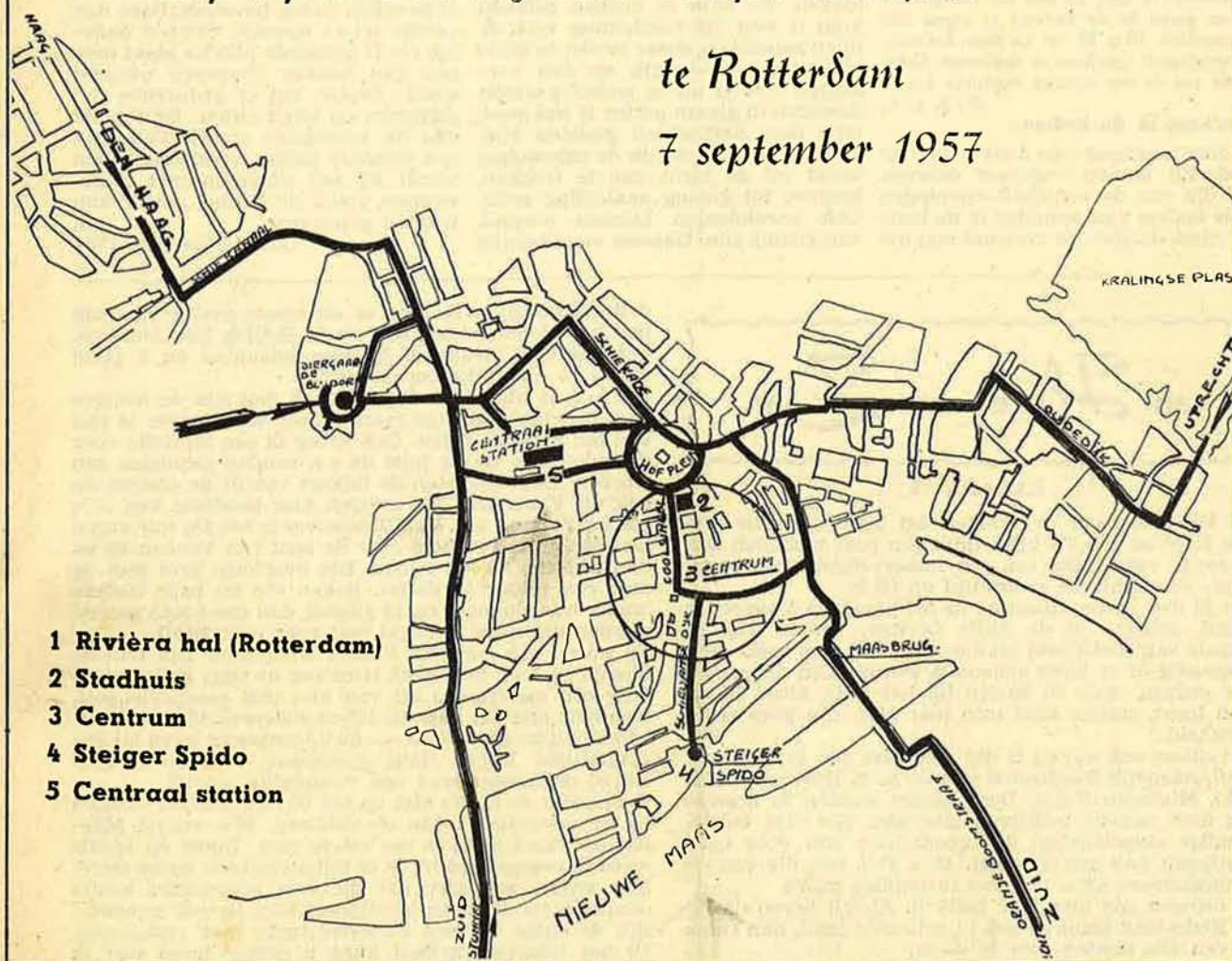

VERSCHEIJNT MAANDELIJKS - 59e JAARGANG - NUMMER 7-8 - JULI-AUG. 1957

Wij wijzen u de weg naar ons jubileumfeest

te Rotterdam

7 september 1957

- 1 Riviëra hal (Rotterdam)
- 2 Stadhuis
- 3 Centrum
- 4 Steiger Spido
- 5 Centraal station

Vragenrubriek

Vragen voor deze rubriek zenden
aan Bijenhuis te Wageningen

Vraag 12.

Op ongeveer 500 m van mijn bijenstand staat 1 ha koolzaad en dat zal vermoedelijk bespoten worden met dieldrin. De eigenaar meent dat hierdoor de gehele plant vergiftigd wordt, maar of dat het geval is met de nectar wist hij niet. Ook de verkoper van het spuitmiddel was hiermee niet op de hoogte. Wat denkt u hiervan?

Ch. A. B. te R.

Besputting met dieldrin

Als het koolzaad gedurende de bloei wordt bespoten met dieldrin, volg dan de wenken op welke in de rubriek „Van Maand tot Maand” in het Groentje van april (blz. 55) zijn gegeven.

Nadat het gift opgedroogd is, bestaat er geen groot gevaar meer voor de bijen en behoeft evenmin gevreesd te worden voor vergiftigde nectar.

S.

Vraag 13.

In het juninummer 1956 las ik in het artikel „Kleinigheden uit de praktijk” o.a. over het voordeel van een reisraam in de bodem van de kast. Dit lijkt mij een waardevolle tip en gaarne zou ik eens weten hoe groot zo'n gat ongeveer behoort te zijn. Ik had me voorgesteld om gaten in de bodems te zagen van ongeveer 20 x 25 cm en daar het reisramengaas overheen te spijkeren. Gaarne zou ik uw mening daarover horen.

W. S. te E.

Reisraam in de bodem.

De door u aangegeven maten zijn wel goed. Zij komen ongeveer overeen met die van de ventilatie-openingen in de bodem van sommige in de handel zijnde kasten. In verband met uw

voornemen dergelijke openingen in de bodemplank van uw kasten te zagen, zou ik wel willen waarschuwen, dat de meeste bodemplanken op zo'n operatie niet zijn berekend en dat deze door het maken van de openingen te zwak en daardoor onbetrouwbaar zouden kunnen worden. U zult hierop dus wel bedacht moeten zijn. Bodemplanken, voorzien van reisraam, zijn van geheel andere constructie dan die van onze gewone kasten.

Aan een reisraam in de bodem zijn naast erkende voordelen echter ook nadelen verbonden. B.v. bij het stapelen van kasten op elkaar, hetgeen toch op reis nog al eens nodig is, stoot men zeer gemakkelijk een gat in het reisraam. Ook een bezwaar is, dat de in de bodem aangebrachte reisramen soms heel spoedig verroesten en dat blijkt meestal eerst op het meest ongelegen moment. Een voortdurende en geregelde controle hierop kan dan ook niet achterwege worden gelaten.

S.

Vraag 14

Wij hebben wat gegiste honing. Bovenop komt wat vocht en het ruikt zuur. Het zit in enige bussen van ongeveer 5 kg. Ik wilde het nu in glazen potjes doen. Mag ik u om raad vragen?

P. J. R. te S.

Gegiste honing.

Gegiste honing is voor de verkoop ongeschikt en niet meer geschikt te maken. Na hem te hebben gekookt kunt u hem als voerhoning voor de bijen gebruiken, maar in niet te grote hoeveelheden tegelijk en dan vermengd met $\frac{1}{4}$ tot $\frac{1}{2}$ gedeelte water. Bewaren in glazen potten is wel goed, mits deze hermetisch gesloten zijn. Honing heeft namelijk de eigenschap vocht uit de lucht aan te trekken, hetgeen tot gisting aanleiding geeft. Ook onreinheden kunnen oorzaak van gisting zijn. Daarom moet honing

zuiver worden gewonnen en op een droge plaats bewaard worden en moeten de vaten of bussen, of welk ander materiaal men ook gebruikt, luchtdicht worden afgesloten.

S.

Vraag 15.

Doordat ik in de mening verkeerde dat de bijen de suiker, die er nog rijkelijk in de raten zat, wel zouden verorberen, zit ik nu met raten waar prachtige honing in zit, maar met een bovenrand van suiker. Wat is daaraan te doen met slingeren? Zou de suiker er in blijven als ik de verzegelde suiker niet open? Verleden jaar had ik raten met nog veel suiker er in goed afgedekt weggezet, maar die waren bijna alle leeggelopen, vandaar dat ik het dit jaar anders deed. Wat raadt u me in dezen?

Th. v. H. te N. a. d. IJ.

Suiker door de honing?

Als men goed oplet kan men onderscheiden in welke cellen zich nog suiker bevindt. Men kan dit, indien gedensatureerde suiker gevoerd is, zien aan de iet of wat paarse kleur. Bovendien is de oude suikervoorraad in mei meestal geheel of gedeeltelijk gekristalliseerd. Ook kan men door te proeven de suiker van honing onderscheiden. Voorts ligt de verzegeling van oude voorraad meestal wat lager doordat de cellen, waarin de nieuwe honing is opgeborgen, iets langer of hoger worden opgetrokken. Dus . . . voorzichtig ontzegelen en zodra men twijfelt even nauwkeurig controleren of de cellen suiker bevatten. Deze dan verder niet openen. Op per ongeluk reeds geopende plekjes plakt men een met honing besmeerd passend stukje papier, dat er gedurende het slingeren op blijft zitten. De inhoud van de verzegelde en die van zulk een strookje papier voorziene cellen wordt bij het slingeren niet uitgeworpen, zodat de honing zuiver kan worden gewonnen.

S.

(Zie verder pag. 115)

van Horen en Zien

CANADA I.

Het kan een mens overkomen dat hij een poosje van huis moet en dan z'n bijen thuis een paar maanden aan de goede verzorging van een imkervriend moet overlaten, vooral als de zwermtijd op til is.

Ben je dan in de vreemde, in dit geval op Vancouver Island, gelegen in de Stille Oceaan, verder weg in Canada van Nederland uit kan men niet, dan zoekt men al spoedig of er bijen gehouden worden. Nu dat wordt hier gedaan. Zo'n 20 kasten bij het huis, altijd in de open lucht, stallen kent men hier niet, zijn geen zeldzaamheid.

Wat direct ook opvalt is dat men hier één type kasten heeft, namelijk Rootkasten van de A. E. Rootcomp. Ltd. Ohio, Michigan U.S.A. Deze kasten worden in licentie ook door andere bedrijven gemaakt. Het zijn enkelwandige stapelkasten, de broedramen zijn voor onze begrippen fors aan de maat, 43 x 21½ cm, die van de honingkamers 43 x 11½ cm inwendige maat.

De mensen zijn hier zeer gastvrij. Als zij horen dat je uit Nederland komt en ook bijenhouder bent, dan staan zij van alle kanten voor je klaar.

De eerste imker waar ik aanging was toevallig de af-

delingssecretaris. Ik ging er de eerste avond vandaan met het afdelingsblad, een stapel British Bee Journals, het bekende 14-daagse Engelse bijenblad en 5 pond maple — dat is Esdoornhoning.

Dat kon je nu wel weigeren, doch dan zijn de mensen diep beledigd. En deze man, Murdo MacKenzie, is nog wel een geboren Schot. Ook kreeg ik een invitatie voor de imkersdag welke juist de a.s. zondag gehouden zou worden. Daar kwamen de imkers vanuit de omtrek en ook uit Vancouver. De omtrek hier betekent van zo'n 150 km afstand ver. Van Vancouver is het 2½ uur varen met een grote veerboot over de baai van Vancouver en dan nog een 30 km rijden. Die overtocht kost met de auto een retour 10 dollar. Reken die nu naar Nederlandse waarde maar op 10 gulden, dan moet toch gezegd worden dat men er nogal wat voor over heeft.

Er waren een zestigtal imkers waaronder een twintig bijenhoudsters. Een groot bord aan de weg, geflankeerd door een meterlange bij van mos met plasticvleugels, kondigde aan dat daar de bijenhoudersvelddag was. De beminlijke gastvrouw, — de bijeenkomst werd bij een plaatselijke imker thuis gehouden — verwelkomde iedere deelnemer met een vriendelijk woord.

Voor zover de auto's niet op het terrein konden stonden ze ter weerszijden van de veldweg. M'n vriend MacKenzie stond al naar me uit te zien. Links en rechts werd ik voorgesteld tot ik er bijna verlegen onder werd. M'n vrouw zei later dat dit vele voorstellen kwam omdat ik een bezienswaardigheid was. Ik was er namelijk de enige die een colbertcostuum met vest droeg. In het volgende artikel kunt u echter lezen wat ik op die bijeenkomst bezienswaardig vond.

◇

VAN *M*AAND TOT *M*AAND

IN MEMORIAM W. J. L. HUISINGH.

Op het ogenblik waarop onze lezers dit artikel onder ogen krijgen, behoort de schrijver ervan niet meer tot de levenden.

Na een schijnbaar goed doorstane operatie kon hij op onze algemene vergadering uit handen van onze voorzitter de medaille voor bijzondere verdiensten onzer vereniging in ontvangst nemen. Maar op 11 juni is hij onverwacht van ons heengegaan.

In zijn lange leven hebben de bijen hem veel vreugde geschonken. Waar hij kon heeft hij die met anderen gedeeld. Hij was een van onze eerste bijenteeltonderwijzers en als zodanig hebben vele imkers hem leren kennen, niet alleen als een goed leraar, maar ook als een beminnelijk man. Zijn nagedachtenis zal in veler harten blijven voortleven.

Redactie.

Als het weer gunstig is, begint in juli de oogst van de zomerhoning. Voor de bijen is het gunstig weer, als de luchttemperatuur hoog is en de wind uit zuidelijke richting waait. De planten, die in deze tijd bloeien, honingen dan sterk en de bijen zijn er dan ook al vroeg bij met halen. 's Morgens om 8 uur is het dan al heel druk met aan- en afvliegen, soms nog veel vroeger.

Het is de moeite waard, met zulke dagen eens vroeg op te staan en de toenemende drukte op de vliegplank na te gaan.

Ik heb een vriend, die er niet tegenop ziet 's morgens vóór 4 uur uit zijn bed te komen om te gaan vissen. Ik vis ook graag; maar het genoegen, dat ik heb om naar de ontwakende haaldrift van mijn bijen te kijken, wint het verre van het kijken naar mijn dobber, of er een vis is, die zich laat verschalken, door in het aas te bijten!

Daarbij komt, dat de muziek, die de bijen maken, op zich zelf al de moeite waard is, om er naar te luisteren. Wanneer u zich voor de bijenstal zet, hoort u een geluid, dat van ver af schijnt te komen. Heel anders dan de avond van te voren. Toen was het een gezellig zwaar gebrom, dat zo nu en dan toe- of afnam in kracht. Als u daar de reden van tracht te vinden, ziet u dat er een verschuiving heeft plaatsgehad in de bijen op de vliegplank. U kunt dat laten zien, door een kaarsvlammetje voor de in rijen opgestelde bijen te houden. Waar eerst de vlam naar buiten geblazen werd, wordt nu de vlam naar binnen getrokken en omgekeerd.

Nu hangt het van de plaats af, waar u zich bevindt, of u het geluid uit de kast duidelijker of minder duidelijk hoort.

Heel anders is het 's morgens vroeg! Het is een heel ander geluid dan 's avonds.

De vliegplank vertoont natte plekken van condensatiewater. Ook daaraan kunt u zien, waar de met waterdamp verzadigde lucht naar buiten is gedreven, door het ventileren der bijen.

Vroeg in de morgen ziet u dan de eerste bijen voorzichtig naar buiten stappen, hoog op de poten, de plasjes ontwijkend. Zij poetsen hun ogen en sprieten; ze maken hun vleugels rein, door die langs de middenpoten te strijken en met vaart verlaten ze dan de vliegplank. De enkele thuiskoomster strijkt met uitgestoken poten op de vliegplank neer en stapt resoluut met haar vrachtje de woning binnen.

Later op de morgen wordt het geluid buiten de woning sterker! Steeds meer bijen vliegen weg en andere komen thuis en als u zo voor de bijen zit, dat de wind naar u toe waait, hoort u een geluid, dat wel wat lijkt op z-z-u-u-t! Neemt de drukte nog meer toe, dan zijn er thuiskomers, die bij 't neerstrijken, niet direct op de vliegplank terecht komen en dan vóór de woning op de grond vallen. Staat daar nat gras, dan duurt het soms wel een kwartier voor de thuiskomers de vliegplank bereiken. De reden hiervan is, dat, als de temperatuur van de lucht ongeveer 16 ° C. is, die van het natte gras nog geen 8 ° C. is. De bij koelt nu sterk af en heeft met haar zware vrachtje, moeite om weer in de lucht te komen.

Maar laten we tot het honing halen en opbergen terugkeren.

We hebben natuurlijk gezorgd, dat de bijen ruimte hebben. Een honingkamer met uitgebouwde raat hebben we op de broedkamer gezet. Als we nu ook nog zorgden, dat het middelste raam in die honingkamer aan de onderste lat braamraat heeft, bevorderen we, dat de bijen in de honingkamer gaan werken.

Braamraat komt overal voor, waar de afstand van de onderlat van een raam meer dan 8 mm van de bovenlat van het daaronder bevindende raam is. Bij het opbergen van de ramen in de winter, wordt alle braamraat van de raampjes geschrapt. Nu bewaar ik steeds een stel honingkamer raampjes, waaraan de onderlat zich braamraat bevindt. Zetten we nu een honingkamer op, waarin zich in het midden zo'n raam bevindt, dan hebben we geen last dat de bijen zich niet in de honingkamer begeven.

Zijn de bovenranden van de broedkamerramen voor 4 à 5 cm met honing gevuld, dan behoeven we ook geen koninginnerooster te gebruiken. De moer loopt niet graag over raten met honing gevuld. Daar het rooster toch altijd een onnatuurlijke scheiding in het volk veroorzaakt, gebruik ik het niet graag.

Wat anders is het, als de broedramen tot aan de bovenlat met broed bezet zijn. Dan wil de moer wel het overstapje wagen en deponeert ze ook eitjes in de honingkamer. Dan is het wel gewenst een rooster te leggen tussen broed- en honingkamer.

Als het weer meewerkt, kan zo'n honingkamer in zeer korte tijd gevuld zijn. Toch is het verkeerd de zomerhoning te slingeren, als niet alle of bijna alle cellen gedekseld zijn. De honing is nog niet rijp en alleen rijpe honing mag geslingerd worden. Daarom zetten we dan liever nog een tweede honingkamer onder de zo goed als gevulde. Ter aanmoediging zet u een nog niet geheel met honing gevuld raam midden in die nieuwe honingkamer.

Wanneer er zware dracht is, kunt u ook heel fijne zomerhoning als raathoning winnen. Dan zet u tussen 2 ramen uitgebouwde raat een raam met maar ± 2 cm voorbouw. Zo gauw echter zo'n raam gevuld en

verzegeld is, haalt u het uit de kast en bergt die op een luchtige, niet warme, donkere plaats. Laat u de raathoning te lang in de kast, dan worden de hagelwitte dekseltjes grauw van kleur, door het passeren van duizenden bijenpootjes.

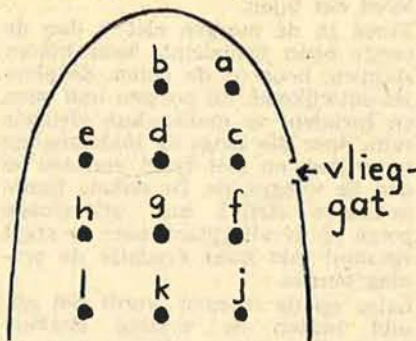
Voorzwermeren, vooral als die sterk zijn en we afwisselend warm en koud weer hebben, vertonen in deze maand weer zwermneigingen. Wij wachten echter niet af, dat er moerdoppen aangezet worden. Dan zou de splitsing, waarover ik u vertelde, reeds plaatshebben. Zo gauw er dus darrenraat gebouwd wordt, is het tijd om in te grijpen. We zoeken het raam op, waarop zich de moer bevindt en zetten dit in een door een reisraam afgesloten lege broedkamer. Hetzelfde doen we met een kast, waarin zich een nazwerm bevindt, die nog een betrekkelijk klein broednest heeft. Dit raam brengen we naar de kast, waarin zich de voorzwerm bevindt en nu pas leggen we de carbollap op dat volk en laten die enige minuten liggen. Aan het sterk bruisen merken we dat het volk naar beneden trekt. We nemen de carbollap weg en zetten het raam uit de nazwerm, met de jonge bevruchte moer, op de plaats, waar het raam met de oude moer gehangen heeft. Nu dekken we alles goed toe en doen hetzelfde met het raam met de oude moer in de kast van de nazwerm. Beide kasten laten we een paar dagen met rust en meestal kunnen we aan het aan- en afvliegen op de vliegplank van beide volken zien, dat alles in orde is. Twijfelen we, dan is een kleine inspectie voldoende, om ons te overtuigen, dat beide volken 't goed maken. En... we hebben geen last van weer

SPREKERSLIJST.

Op verzoek van enige Utrechtse afdelingen zullen we een nieuwe lijst van sprekers samenstellen en aan de afdelingsbesturen beschikbaar stellen. Willen alle sprekers en in het bijzonder alle bijenteelt-onderwijzers ons even opgeven of zij in het komende seizoen lezingen kunnen geven, voor welk rayon zij zich beschikbaar stellen, welke onderwerpen zij bij voorkeur behandelen, alsmede condities en kosten? Het interesseert onze afdelingsbesturen natuurlijk ook of de lezingen met of zonder films, plaatjes, demonstratie enz. zijn. Voor het tijdig aanvragen van het Rijks- en verenigingssubsidie is het voor de afdelingen ook van belang te weten of de betrokkene gesubsidieerde lezingen mag geven, dus gediplomeerd bijenteelt-onderwijzer is. Opgaven gaarne zo spoedig mogelijk na het verschijnen van dit nummer aan het Bijenhuis te Wageningen.

zwermen. Als... het weer meewerkt! Dit is het voornaamste in het bijenleven, dus ook in de bijenhouderij.

Ook de imker, die met korven werkt, zal met het afwisselende weer van dit jaar wel volken hebben, die tekenen van opkomende zwermneiging vertonen. Elke korfimmer heeft in de zwermtijd wel enige nazwermeren in een ledige korf gedaan. Dan kunnen met omjagen goede resultaten bereikt worden. Het volk met zwermneiging wordt gejaagd, d.w.z. uit zijn korf gedreven. Dit gebeurt 's morgens vroeg. De korf, die men jagen wil wordt op de kop gezet, b.v. in een emmer. Dat staat stevig. Nu plukken we wat nat gras, knippen dat in stukjes van 2 cm en strooien dit in de korf. Bovendien op de korf wordt een jaagkorf, of als men die niet heeft, een goed passende gewone lege korf vastgekramd met korfkrammen. De vlieggaten zijn met een bosje hooi of gras gesloten en nu beginnen we met beide handen op de onderste korf te kloppen, steeds loodrecht op de richting, waarin de raten gebouwd zijn. De bijen hebben een hekel aan het natte gras, dat door het kloppen naar beneden zakt en beginnen nu naar boven te lopen in de lege korf.

De spijlen e, h, g, l, k en j kunnen getrokken worden en de honing zonder veel verlies van broed, geoogst.

Gewoonlijk is in ± 10 minuten het volk naar boven verhuisd, wat heel goed te horen is, als je je oor tegen de bovenste korf houdt. Nu keren we de korven om, maken de krammen los en geven nog een paar tikken op de korf, die men jaagt en dan bevinden zich bijna alle bijen in de jaagkorf. Nu moeten we nog even kijken of de moer er ook bij is. De korf, die we gejaagd hebben zetten we op zij en kijken in de jaagkorf. We geven nog een paar tikken tegen de rand ervan, zodat alle bijen nu onder in de korf liggen. Ze beginnen nu omhoog te lopen en als u goed oplet, ziet u op een enkele plaats een opening in de oplopende bijen. Daar bevindt zich de moer. Ziet u haar niet direct, zet dan de korf met de opening op een zwarte doek, wacht een paar minuten en bekijk dan de zwarte doek. Dan ziet u soms veel, soms weinig eitjes er op liggen. De moer is dus aanwezig. Nu doeken we de korf op en doen hetzelfde met de kleine

GESLAAGDEN EXAMEN PRAKTISCH IMKER.

Het examen Praktisch Imker werd te Wageningen afgenomen op 11 en 12 juni. De namen en adressen van de geslaagden zijn:

H. J. Doeleman, Aamsestraat 4, Elst O.B.

G. B. te Hennepe, Adm. de Ruyterstraat 90, Aalten Gld.

A. Laban, Tarthorsterweg 64, Wageningen.

J. G. Peters, Bredelaar 9, Elst O.B.

O. de Vries, Prof. Poelsstraat 39, Hilversum.

Wij bieden de nieuwe leraren onze hartelijke gelukwensen aan en wij vertrouwen dat zij in hun omgeving door het geven van cursussen voor beginners veel nieuwe en bekwaame imkers zullen opleiden.

Als de 5 niet geslaagde kandidaten het komende jaar hun beste beentje voorzetten en theorie en praktijk nog eens grondig doornemen hopen we dat ook zij volgend jaar met het diploma in de zak naar huis zullen gaan.

nazwerm! Is daar ook volk en moer overgelopen, dan storten we dit volk in de korf die zwermneiging had en zetten die op de plaats waar de nazwerm gestaan heeft. Het zwermrijpe volk storten we in de korf van het nazwermpje en zetten dit ook weer op zijn oude plaats in de stal. We hebben dus echt omgejaagd! De volken hebben ieder een andere korf gekregen, maar blijven op hun zelfde plaats in de stal.

Het zwermrijpe volk heeft ruimte gekregen om te bouwen en zwermt dus niet en de nazwerm wordt spoedig een sterk volk door de duizenden jonge bijen die uitlopen.

Tegen het eind van deze maand, dus ± 14 dagen voor de bijen naar de hei gaan, oogst ook de korfimmer zijn zomerhoning. Dan gaat hij de korven met een goede voorraad drijven.

Hij begint 's morgens heel vroeg en jaagt de korf leeg op de boven beschreven manier.

Het afgejaagde volk wordt met een bijendoek afgedekt en nu worden heel voorzichtig uit de gejaagde korf de honingraten gesneden en gesorteerd.

Heeft hij zijn korven oordeelkundig gespijld (zie tekening) dan kan hij dit zonder veel broed te beschadigen gedaan krijgen. Daarna wordt het gedreven volk, de dreveling weer op dit broed geslagen en de korf op zijn oude plaats in de stal gezet. De randen van de korf moeten zeer goed op de plank sluiten en anders met een rand klei voorzien worden. Dit is nodig om roverij te voorkomen. Deze volken kunnen op de heide prachtige raathoning winnen.

Ik wens ons allen goed weer en een rijke oogst. **W. J. L. HUISINGH.**

Wie zijn bijen in augustus verwaarloost, verspeelt zijn voorjaarshoning!

De Wereld van de Honingbij

(Vervolg)

Het plotselinge intreden van een periode van slecht weer, in welke tijd de bijen in de kast moeten blijven, onmiddellijk na een periode, waarin er goed werd gehaald, schijnt dikwijls met zwermen in verband gebracht te worden. Op andere tijden schijnt het omgekeerde waar te zijn en de volken zullen onmiddellijk na dat de goede voedselvoorwaarden zijn teruggekeerd na een periode van slecht weer waarin de bijen moesten thuisblijven, beginnen moerdroppen aan te zetten. Maar als het weer opnieuw slecht zou worden, zullen ze de moerdroppen afbijten.

Zoals we aanstonds zullen zien, kunnen deze schijnbare tegenstrijdigheden, ten eerste huisarrest van de haalbijen bij slecht weer en ten tweede een snelle toeneming van de hoeveelheid voedsel, opgeslagen in de woning als resultaat van een goede dracht, uitlopen op een overbevolking van de bezette en onmiddellijk bereikbare raten in de kast en het doen oplopen van de zwermduft. Tot nu toe heeft men verondersteld, dat de koningin altijd aan het hoofd van een zwerm de kast verlaat en de bijen haar volgen, maar nu is bekend, dat dit helemaal het geval niet is. De moeder verlaat de woning te midden van de andere bijen, vaak nadat er vele of zelfs de meeste in de lucht vliegen en ze schijnt soms door de bijen gedwongen te worden om te vertrekken. Dikwijls zal een zwerm naar huis terugvliegen, omdat de koningin in gebreke is gebleven zich bij haar te voegen. Slechts bij een echte bruidsworm schijnt de koningin de eerste te zijn om de kast te verlaten.

Een autoriteit op het gebied van de bijenteelt heeft beweerd, dat stille moerwisseling dikwijls plaats heeft voor of in het begin van een honingdracht en dat volken herhaaldelijk stille moerwisseling met zwermen combineren. Hij heeft zelfs de mening tot uitdrukking gebracht, dat meer zwermen een direct gevolg zijn van stille moerwisseling dan van iets anders. Hij heeft er op gewezen, dat „stille moerwisselingszwermen” de kast verlaten met één of meer maagdelijke koninginnen en dat de oude, bevruchte moeder (de moeder van 't volk) in de ouderlijke woning achterblijft en later vervangen wordt door een jonge, pas bevruchte koningin, een van haar eigen dochters.

Zonder twijfel is het waar, dat stille moerwisseling, die, zoals we hebben gezien, toegeschreven wordt aan onvoldoende „koninginnestof,” vaak de directe oorzaak is van het afkomen van een zwerm. Het schijnt echter waarschijnlijk, dat zo'n zwerm meer een soort bruidsworm is, die al of niet naar de ouderlijke woning kan terugkeren. Verscheidene van zulke zwermen kunnen na elkaar van dezelfde kast afkomen en slechts één terugkomen met een bevruchte koningin, die heel vrolijk een tijdlang naast haar moeder voortleeft, maar op een keer haar als hoofd van het volk opvolgt. Hoewel het zeer waarschijnlijk is, dat een tekort aan „koninginnestof” een directe en uitermate belangrijke rol in de ontwikkeling van zowel de drang naar stille moerwisseling als van de zwermduft speelt, zijn deze beide impulsen bijna zeker van volkomen verschillende oorsprong en ze moeten niet met elkaar worden verward.

In een echt geval van stille moerwisseling is de factor, die de vermindering van de voor de bijen verkrijgbare „koninginnestof” veroorzaakt, bijna zeker de leeftijd of ziekte van de moeder. Het wordt nodig dat ze wordt vervangen, wil het volk zelf blijven voortbestaan. In een geval van zwermen ter vermeerdering van het aantal volken echter, staat het voortleven van het volk niet op het spel, hoewel het voortbestaan van de soort afhangt van deze manier van vermenigvuldiging der volken.

Hoewel het toelaten van zwermcellen, eieren of larven bevattende, blijkbaar moet worden toegeschreven aan de werkbijen, die er niet in slagen voldoende „koninginnestof” te bemachtigen om aan hun behoefte te voldoen, moet dit gebrek zeer zeker niet worden geweten aan een slechte gezondheid van de moeder. Dikwijls zal een bevruchte koningin, die haar kast met een zwerm verlaat, met succes gedurende een paar jaar daarna aan het hoofd van een groot volk staan.

Deze onvoldoende „koninginnestof” kan, zoals we zullen zien, op verschillende manieren veroorzaakt worden. Er moet aan worden herinnerd, dat in het geval van een volk, dat zichzelf door zwermen wil vermeerderen, elk tekort, dat voorkomt, slechts tijdelijk is. Als de oude, bevruchte moeder eenmaal weer met minder bijen in een nieuwe woning is geïnstalleerd, blijkt ze in staat te zijn, genoeg „koninginnestof” voort

te brengen om de leden van haar nu kleine volk te bevredigen.

Laten we, voor we verder gaan met beschouwen van de mogelijke rol, gespeeld door de „koninginnestof” bij het zwermen, eerst de twee hoofdtheorieën van de oorzaak van het zwermen, de „theorie van Gerstung” of „Voedersaptheorie” en de theorie van „Demuth” of „Overbevolkings-theorie” bespreken. In het kort veronderstelt Gerstung, dat, als in een volk het aantal broedverzorgende bijen met volledig werkende voedersapklieren zodanig stijgt, dat er meer voedersap wordt voortgebracht dan nodig is om de aanwezige larven te voeren, deze tenslotte gedwongen worden een afzetgebied te zoeken voor het overschot aan voedersap door het kweken en voeren van koninginnelarven, die zeer grote hoeveelheden hiervan nodig hebben. Gerstung geloofde werkelijk, dat de meeste, zo niet alle werkbijen een stadium passeren, dat hun voedersapklieren overvloedig afscheiden en dat deze bijen een afzetgebied moeten vinden voor dit voedersap door het voeren van larven of van de koningin. Hij veronderstelt, dat dit tot gevolg heeft, dat de voedsterbijen eerst de koningin kwistig met een deel van het overgeschoten voedersap voeren, wat, naar hij geloofde, haar noodzaakt, zelfs meer eieren te leggen dan te voeren, waaruit meer larven tevoorschijn komen, die voedersap nodig hebben en zo voor het moment de toestand verlichten.

Een poosje later ontwikkelen deze larven zich echter tot voedsterbijen en het algehele teveel aan voedsters, en daarmee gepaard aan voedersapoverschot boven de benodigde hoeveelheid voor alle larven in de kast, wordt erger dan ooit. Voorts veronderstelde hij, dat de capaciteit van de moeder om het teveel aan voedersap op te nemen, begrensd is en een nieuw afzetgebied ervoor wordt gevonden in het aanzetten van darrenlarven, die dan worden gekweekt.

Zelfs dit blijkt echter meestal onvoldoende te zijn om het overschot aan voedersap kwijt te raken en zwermcellen worden aangezet, om de bijen te ontlasten van hun ongewenste overschot aan voedersap door koninginnelarven kwistig ermee te voeren. En zo heeft dit tenslotte het zwermen tot gevolg.

Gedurende de dertiger jaren herzag Morland Gerstungs theorie en werkte deze uit. Ze is blijkbaar nog steeds de wijdst verbreide theorie in de we-

*Twee verzegelde en een open zwermcel aan de kant van een raat.
(Vergroting ongeveer driemaal).*

reld over de oorzaak van het zwermen. Zij verklaart beslist vele van de feiten, die bekend zijn omtrent het zwermen en ze heeft kolossale ondersteuning gevonden door de successen, verkregen met verschillende methoden voor zwermcontrole, zoals de bedrijfsmethode van Snelgrove, die hierop is gebaseerd. Maar de veronderstelling van Gerstung was niet juist, dat elke werkbij op een bepaalde leeftijd voedsel wordt en dat er geen manier is om het evenwicht tussen de voedselbijen en de larven, die gevoed moeten worden, te herstellen, wanneer dit nodig is. In werkelijkheid kunnen bijen plichten binnen de kast, met inbegrip van het verzorgen van het broed, bijna helemaal opgeven, wanneer dit nodig is en al zijn ze slechts een paar dagen oud, haalbijen worden. Noch de theorie, noch een wijziging daarvan, die de schrijver bekend is, is in staat alle factoren te verklaren. Waardoor komt het b.v., dat 'n volk, dat voortdurend een grote massa verzegeld en uitlopend broed bezit, absoluut niet altijd voorbereidingen treft om te zwermen? Dit broed moest volgens de voedseltheorie aanleiding geven tot een reusachtig overschot aan voedselbijen en voedsel. Waardoor ook komt het, dat, wanneer er

van een volk een „kustzwerm“ gemaakt is door alle bijen op lege, broedloze raten te schudden, het teveel aan voedsel boven de behoeften voor het voeren der larven, dat ongetwijfeld plotseling hierop moest volgen, niet het zwermen tot gevolg heeft?

Volgens Demuth's overbevolkingstheorie (opeenhopingstheorie) is de enige factor, die alle volken, waarin zwermcellen worden gevonden, gemeen hebben, opstopping of overbevolking in dat deel van de kast, dat de bijen in staat zijn te bezetten. Dit betekent noodzakelijkerwijs niet de hele inwendige ruimte van de kast. In vele gevallen zullen de bijen zwermen, wanneer ze bij lange na niet hun hele kast bezetten. Wanneer b.v. de broedzone aan beide zijden wordt geflankeerd door onuitgebouwde vellen kunstraat en om de een of andere reden de bijen deze vellen niet uitbouwen, kan een opstopping ontstaan in de broedzone en kan het zwermen daaruit voortkomen. Werkloze haalsters, die huisarrest hebben door slecht weer, kunnen zo'n opeenhoping nog versterken, evenals onvoldoende opslagruimte dat kan. Oververhitting, te wijten aan de standplaats van de kast op een plek, waar ze elke dag de volle zonneschijn ontvangt of misschien onvoldoende ventilatie, zijn enige van de vele andere factoren, die door verschillende mensen worden verondersteld mee te werken om het zwermen te bevorderen.

Nu schijnt er geen enkele twijfel aan te bestaan, dat overbevolking van de broedzone dikwijls, maar niet altijd, zwermen tot gevolg heeft. Dit kan worden veroorzaakt, doordat de kast te klein is voor de afmetingen van het volk of ook wel door de een of andere hinderpaal (zoals een honingraat of een vel kunstraat), die de bijen weerhoudt de nodige ruimte te bezetten, zelfs wanneer deze er is. Bij sommige proefnemingen op zwermen, die een van mijn collega's, James Simpson, heeft geleid, heeft een aantal volken veel verzegeld broed en daarna vele jonge bijen toegevoegd gekregen. De graad van overbevolking was bij elke kast zo groot geworden, dat grote aantallen bijen zelfs niet in staat zijn geweest hun kasten binnen te gaan en ze hebben dag en nacht buiten de vliegopeningen in een tros gehangen. Zo'n overbevolking als deze is veel groter dan die, welke langs natuurlijke weg ontstaat en nog begonnen deze volken helemaal geen voorbereidingen te maken om te zwermen.

We moeten daarom hieruit concluderen, dat noch de voedseltheorie, noch de overbevolkingstheorie in staat is een geschikte verklaring te geven van het zwermen. We kennen de oorzaak van zwermen nog steeds niet. Laten we terugkeren naar de beschouwing van de rol, die „koninginnestof“ kan spelen bij het optreden van zwermen, daar het mogelijk schijnt, dat het een sleutel kan zijn voor dit probleem.

We hebben al gezien, dat er goede bewijzen zijn om de theorie (die de schr. als het resultaat van zijn eigen onderzoeken gedurende de laatste paar jaren naar voren heeft gebracht en de „koninginnestoftheorie“ heeft genoemd) te ondersteunen, dat een bevruchte, leggende koningin op alle delen van haar lichaam, in het bijzonder op haar achterlijf, een stof afscheidt, die de werkbij van haar volk begerig te pakken proberen te krijgen. Als de werkbij van een volk voldoende van deze stof van hun moer krijgen, blijven zij geremd in het aanzetten van doppen en dulden de aanwezigheid van koninginnelarven in hun nest niet. Het voortbrengen van zowel redcellen als zwermcellen wordt dus afgeremd en noch stille moerwisseling noch zwermen kan plaats hebben.

(Wordt vervolgd)

Van een groep koninginnecellen zijn er twee geopend om te laten zien (boven) een larve die „ingebed“ is in een massa koninginnemelk en (onder) een pop in een verzegelde cel. Let op de hoeveelheid overtollig voedsel in de onderste cel! Vergroting ongeveer 3 maal.

Wanneer we de „Groentjes” van de laatste jaren eens bekijken valt het ons op dat er zoveel pessimistische geluiden uit opstijgen. Voor een deel berust dit pessimisme wel op waarheid; wij leven nu eenmaal niet in een imkersparadijs; maar het is voor mij niet te begrijpen dat er mensen bestaan, die denken dat onze imkerij door verhoging van de suikerprijs te gronde zou moeten gaan; zoals uit een ingezonden stuk in het meinumner bleek.

Wat moeten onze mede-imkers in het buitenland dan wel niet beginnen die veelal geen goedkopere suiker voor hun bijen kunnen krijgen?

Als er werkelijk mensen zijn, die hun bijen opruimen omdat de suiker te duur zou zijn, kan onze vereniging daar alleen maar mee gebaat zijn, omdat de kwaliteit van de overgebleven imkers daardoor beter zou worden. We kunnen nu eenmaal de onkosten niet drukken door de bijen wat minder suiker te voeren; hierdoor zouden we immers alleen maar de oogst verkleinen.

Voor de imker die geen honing wint is het natuurlijk moeilijk om de stijging van de onkosten in de honingprijs te verrekenen en het ligt dan ook voor de hand dat de oplossing van dit probleem maar op één manier kan worden gevonden; namelijk door beter te gaan imkeren.

Dat er in ons land met een klein beetje moeite, ook in de slechtste jaren, nog wel meer honing is te winnen dan de bijen aan suiker opmaken, bewijzen ons wel de gedurende de laatste jaren gepubliceerde succesvolle bedrijfsmethoden.

Ondanks de goede voorlichting blijven de meeste imkers toch maar voortsukkelen met kleine, uiteenlopende soorten van kasten.

Laten vooral de beginnende imkers toch beginnen met goede en gelijke kasten. Kast met sponning en plinten en dubbelwandige kasten zijn zeker niet beter en eerder slechter dan de spaarkast en wanneer deze laatste kast een losse bodem had zou ze zeker de beste kast in ons land zijn.

Misschien brengt het Bijenhuis binnenkort nog wel eens losse bodems voor de spaarkast in de handel?

Na afloop van een lezing, die de heer De Haan — de man van de Fabrieksmethode — onlangs voor de afdeling Bunnik hield over zijn methode, kwam de vraag naar voren: „Hoe komt u toch aan die zware volken in het voorjaar?” Deze vraag komt op dergelijke lezingen vaak naar voren en het antwoord erop is meestal nogal vaag. Misschien weet de betreffende succesvolle imker het antwoord zelf wel niet en beschikt hij over een soort intuïtie, die hem ingeeft wanneer een bepaalde handeling moet worden verricht; want voor goed imkeren is een zekere dosis feeling nu eenmaal onmisbaar.

Hoe het ook zij, het is misschien wel eens goed hierop wat nader in te gaan. Iedere imker weet dat voor het winnen van veel honing o.m. de volgende drie factoren een grote rol spelen:

1. Een goede dracht.
2. Goede volken.
3. Een goede bedrijfsmethode.

De eerste factor hebben we slechts gedeeltelijk in de hand. We kunnen met de bijen de honinggevend gewassen bezoeken. De goede weersomstandigheden moeten we echter aan de natuur overlaten.

De laatste factor hebben we geheel in de hand en het hangt geheel van het jaarlijks drachtpatroon af hoe onze methode zal zijn. Voor het met succes toepassen van een bepaalde bedrijfsmethode zijn een goede dracht en goede volken onmisbaar en verder wordt de kwaliteit van onze volken ook weer voor een deel bepaald door de dracht en de toegepaste bedrijfsmethode.

Aangezien de meeste methoden alleen een succesvolle anti-zwermbehandeling omvatten en uitgaan van sterke volken komt het dan ook herhaaldelijk voor, dat

het resultaat van een goede dracht en een goede bedrijfsmethode maar zeer pover is doordat bepaalde handelingen, die hadden moeten worden verricht om de volken sterk en actief te houden, werden nagelaten. Voor het verkrijgen van zware volken is de kwaliteit van de koningin van groot belang; maar we kunnen een koningin nooit goed beoordelen, wanneer we haar niet onder optimale condities hebben laten werken.

Vaak wordt een koningin voor slecht uitgescholden omdat haar volk een slechte oogst gaf; terwijl dit alleen maar een gevolg was van de slechte condities waaronder de imker dit volk liet werken.

Sterke volken krijgen we op drie manieren; namelijk door:

1. Verenigen van volken.
2. Ruimte te geven voor het broednest.
3. Voeren.

Het verenigen van volken is onnatuurlijk en wordt alleen toegepast wanneer we zwakke volken hebben aan het begin van de dracht of van de winter. We moeten nog maar afwachten of twee verenigde volken ook werkelijk een eenheid zullen vormen.

Het verenigen kan vooral zijn nut hebben aan het begin van de voorjaarsdracht, wanneer de volken hun topsterkte nog niet hebben bereikt. Dit dan alleen voor imkers, die geen zomerdracht hebben.

Bij het verenigen beperken we uiteindelijk de broedaanzet door het wegnemen van een koningin. De in totaal gehaalde hoeveelheid honing blijft gelijk of is iets groter doordat er in totaal minder broedbijen nodig zijn en dus meer bijen al vroeg haalbaar kunnen worden. Stel dat twee volken het gedurende de voorjaarsdracht elk tot 12 ramen broed gebracht zouden hebben en dat het verenigde volk het tot 15 ramen broed brengt. Er zijn dan dus 9 ramen broed minder en de hiervoor benodigde honing — ongeveer 30 pond — krijgt de imker nu als extra honing.

Hier ligt dan ook de verklaring van het feit dat een tweemaal zo sterk volk niet 2 maal zoveel, maar 4 maal zoveel honing opbrengt als een zeker volk. Dit geldt natuurlijk niet voor zeer zwakke volkes; want deze zullen bij vereniging wel 2 maal zoveel — of zelfs nog meer — broed aanzetten als een niet verenigd volkje en er blijft dan voor de imker nog geen honing over.

Met deze methode van voorjaarsvereniging verspelen we echter bijna de helft van onze zomerhoning en ze is dan ook niet aan te bevelen; tenzij er natuurlijk geen zomerdracht is of 't grote aantal volken een bezwaar is.

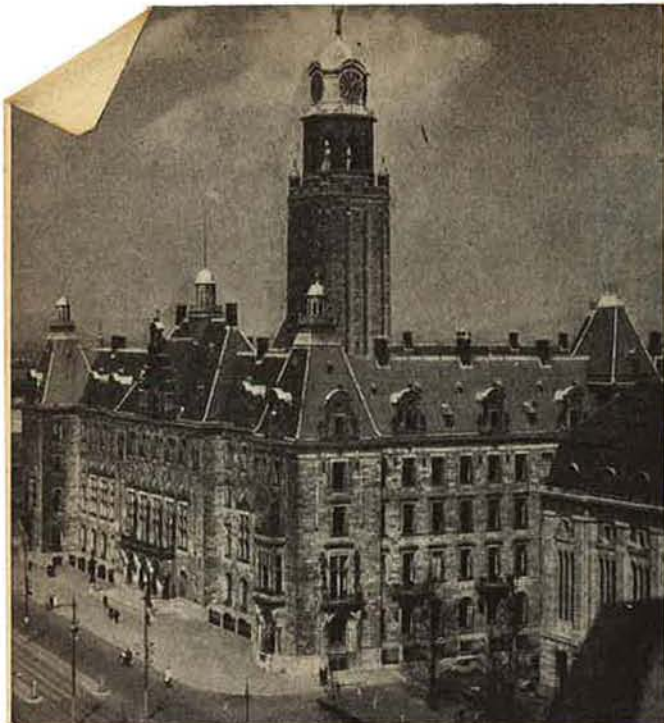
De tweede factor, het geven van ruimte, is een punt waartegen in ons land enorm wordt gezondigd hetgeen voor het grootste deel een gevolg is van de korven teelt. Men is sinds eeuwen gewend geweest met onnatuurlijk kleine volkes te imkeren speciaal voor de heidedracht en deze korfmethode worden helaas nog veel op kastvolken toegepast.

Velen beweren dat het houden van bijen in korven natuurlijker zou zijn dan in kasten. Dit is slechts waar voor zover het de natuurlijker vaste bouw betreft. In de natuur leven de bijen in holle bomen of andere beschutte ruimten, die in het algemeen heel wat groter zijn dan een korf; hetgeen wel blijkt uit het feit dat dergelijke bijenbomen soms meer dan 100 pond honing bevatten.

Het raatoppervlak van een korf is niet veel groter dan van een simplexbroedkamer. Het gevolg van deze kleine ruimte is dan ook dat de moeder nooit haar volle legcapaciteit kan ontplooiën en dat het volk genoopt wordt te gaan zwermen door ruimtegebrek.

Het ligt voor de hand dat de activiteit van dergelijke volgepropte volken wel wat te wensen overlaat. Hoevelen gaan er niet naar de voorjaarsdracht met volken, waarin de moeder door een rooster tot de onderste broedkamer is beperkt? Door de enorme broedbeperking

(Vervolg op pag. 114)

Het stadhuis van Rotterdam. In de burgerzaal zal het Gemeentebestuur de deelnemers aan de Imkersdag officieel ontvangen.

ONS ZESTIGJARIG JUBILEUM

DE IMKERSDAG 1957

Wie zijn vakantie wel eens aan de Schone Franse Rivièra heeft doorgebracht, heeft daaraan zeker vele prettige herinneringen behouden. Een zonnig klimaat, wuivende palmen, een zachte zeewind.... en wat al niet meer. In verband daarmee is de naam Rivièrahal, dan ook bijzonder goed gekozen. Ook hier een schitterende tuin, laten we hopen ook veel zon, een prachtverzameling planten en palmen (zij het geen wuivende, want in de zaal waait het nu eenmaal niet) en als achtergrond een fraaie nieuwe stad, waar het goed toeven is.

Kortom een kostelijke gelegenheid om er te vergaderen en een avondje door te brengen.

Hoe de Rivièrahal is te bereiken?

Op kaartje op de omslag zien we, dat deze reis geen bijzondere moeilijkheden zal opleveren. Zij die per bus komen, hebben daar helemaal geen zorg over, want iedere rechtgeaarde buschauffeur weet de Rivièrahal ook wel zonder kaartje te vinden. Maar ook zij, die zelf over een wagen beschikken kunnen de zaal gemakkelijk bereiken. Bovendien, iedere Rotterdammer boven een jaar of vijf, wijst u volgaarne de weg. Tenslotte, degenen die per trein komen hebben het nog het gemakkelijkst. Uitstappen aan het **Centraal Station** en door de uitgang Blijddorp (achterzijde station) naar buiten.

Als het Gemeentebestuur het goed vindt, zullen de rode pijlen u verder de weg wijzen. Mocht dit niet het geval zijn, weet dan, dat men vanaf het station de Rivièrahal kan zien. Afstand 10 minuten lopen. Leden van de afdeling Rotterdam zullen aan de achterzijde van het station gereed staan om u de weg te wijzen.

INSCHRIJVINGEN

Velen gaven zich reeds op, doch wij verwachten een enorme deelname. Het 50-jarig jubileum ligt nog vers in ons geheugen, doch wij hopen, dat wij straks ook aan het zestigjarig jubileum terug zullen mogen denken, als aan een buitengewoon geslaagde Imkersdag. En daar kunt u allen aan medewerken. Geef u spoedig op. Nu, vandaag nog. De prijs bedraagt f 5,90 per persoon, te storten op giro 301009 ten name van de Vereniging voor Bijenteelt, afd. Rotterdam, Hoflaan 35 te Rotterdam.

NATIONALE HONINGTENTOONSTELLING

Wij vragen uw speciale belangstelling voor de honingtentoonstelling. Als u een beetje vroeg kunt komen, ga daar dan eerst even heen. De honing is opgesteld in één der zijvleugels van de zaal, terwijl aan de opstelling grote zorg zal worden besteed. De tentoonstellingscommissie zal zorgen, dat het kostelijkste produkt van onze bijen goed tot zijn recht komt.

De meeste deelnemers komen niet voor de eerste maal op een Imkersdag. Zij zagen er meer! Maar, hoewel de provinciesteden veelal aan natuurschoon meer te bieden hebben, Rotterdam stelt er een eer in, de bezoekende leden een zodanige indruk te geven, dat zij zullen kunnen zeggen:

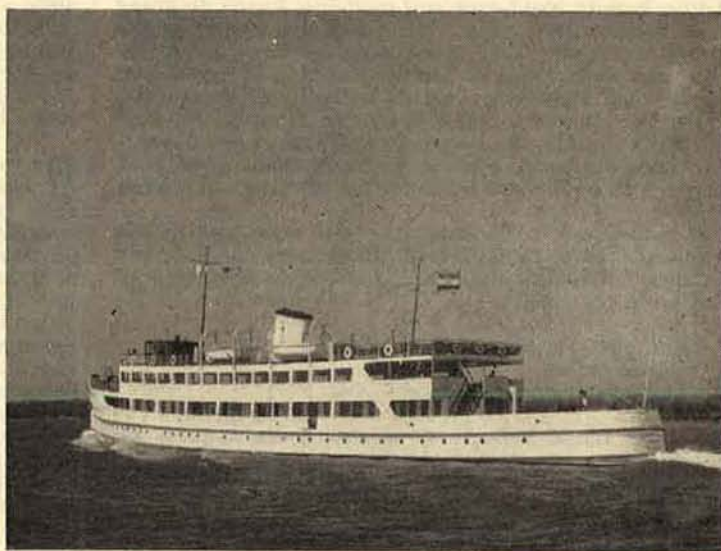
„Een fijne dag, een prima organisatie en een geweldige deelname!”

Honing inzenden tot uiterlijk 1 september 1957 aan:

W. H. van Mourik,
1ste Sint Janshof 11 te Rotterdam.

En nu:

WELKOM in ROTTERDAM,
7 september 1957.

Met deze boten gaan de deelnemers aan de Imkersdag een rondvaart maken door de havens van Rotterdam.

Clichés welwillend afgestaan door
V.V.V. Rotterdam, waarvoor onze dank.

28e I M K E R S D A G

te **Rotterdam** in de Rivièrahal in de
ROTTERDAMSE DIERGAARDE

op

ZATERDAG 7 SEPTEMBER 1957

Programma

De deelnemers wordt in overweging gegeven tijdig in de Rivièrahal aanwezig te zijn. De zaal gaat open om 9 uur, zodat een ieder op zijn gemak de omgeving kan verkennen en de honingtentoonstelling kan bezichtigen.

10.00 uur: Ontvangst en serveren van de koffie.

10.30 uur: Opening door de voorzitter van de afd. Rotterdam, de heer W. H. van Mourik.
Toespraak door de algemeen voorzitter Mr. L. R. J. ridder van Rappard.
Uitslag honingtentoonstelling en bakwedstrijd.

12.00 uur: Uitreiking lunchpakketten. Deze kunnen genuttigd worden in de zaal, eventueel bij mooi weer ook op de terrassen. Bezoek honingtentoonstelling.

1.30 uur: Vertrek per bus naar het Raadhuis voor de officiële ontvangst door het Gemeentebestuur. In het Raadhuis wordt de thee geserveerd. De deelnemers genummerd vanaf 1001 en hoger kunnen niet in het stadhuis worden ontvangen. Zij blijven even in de tuin en ontvangen daar hun thee.

3.00 uur: Vertrek per bus van het Raadhuis en voor de deelnemers met nummers vanaf 1001 van de Diergaarde Blijdorp, naar de aanlegsteiger van de boten.

3.30 uur: Vertrek van de boten voor een rondvaart door de Rotterdamse havens.

4.45 uur: Aan het eind van de vaartocht zal de voorzitter Mr. ridder van Rappard in een korte toespraak afscheid nemen van de deelnemers.

5.00 uur: Breng een gezellige avond door in het nieuwe Rotterdam.

110

heeft en welke lengte de mogelijkheid van het vangen bepaalt).

Men vergeve mij de eenvoud van deze vergelijking, welke ten eenenmale van elke scheikundige ondergrond is ontbloot, maar iets dergelijks heeft inderdaad plaats bij de bepaling van de titrimetrische zuurtegraad en van de PH (waterstofionenconcentratie) van honig.

Wanneer men van een vloeistof de concentratie der waterstofionen (de PH) bepaalt, dan berekent men het aantal grammen actieve waterstofionen, aanwezig 1 l. van die vloeistof. Deze PH wordt op een eigenaardige wijze uitgedrukt. De concentratie der waterstofionen is nl. zeer klein. Van oorsprong sterk zure honig

bevat nog minder dan $\frac{1}{1000}$ gram waterstofionen per l.

Nu is $\frac{1}{1000} = \frac{1}{10 \times 10 \times 10} = \frac{1}{10^3}$ (één gedeeld door

10 tot de derde macht. Wanneer nu in honig $\frac{1}{10^3}$ gram

waterstofionen per l. aanwezig zouden zijn, zou men zeggen, dat de PH = 3. Wanneer nog minder waterstofionen aanwezig zijn, bijv. 100 keer zo weinig, dan is

per l. honig dus $\frac{1}{100.000}$ gram waterstofionen aanwezig

en $\frac{1}{100.000} = \frac{1}{10 \times 10 \times 10 \times 10 \times 10} = \frac{1}{10^5}$; de PH is

dan = 5. Hoe groter dus het getal is, dat de PH aan- geeft, des te minder waterstofionen in de honig aan- wezig zijn, m.a.w. des te minder zuur de honig is.

Nu waren voor 1932 reeds door verschillende schei- kundigen onderzoeken betreffende de PH van honig verricht en was gevonden, dat deze ligt tussen 3.18 en 4.50; enig verband tussen de botanische herkomst van de honig en de gevonden waterstofionenconcentratie was echter niet gelegd.

Door mij werd aan het Nederlandse Honigcontrole- station van 100 authentieke honigsoorten de PH be- paald; deze liep uiteen van 3.6 tot 5.0; de onderzochte monsters werden verdeeld in 3 groepen nl. met een PH resp. van 3.6 tot en met 3.95, van 4 tot en met 4.45 en van 4.5 tot en met 5.

1e groep; PH = 3.6 tot en met 3.95:

in 73.3% der monsters komt hoofdzakelijk stuifmeel van *Trifolium repens* (witte klaver) voor;
in 13.3% hoofdzakelijk *Trifolium repens*, met daar- naast *Pirus* en *Prunus* soorten;
in 6.8% hoofdzakelijk *Trifolium repens* met daarnaast *Centaurea Cyanus* (korenbloem).
In deze 1e groep ontbreekt stuifmeel van *Calluna vul- garis* (struikheide) geheel en komen slechts sporadisch stuifmeelkorrels van *Cruciferen* (zoals koolzaad) voor;
in 20% der monsters komen enkele stuifmeelkorrels van *Tilia* (linde) voor.

2e groep; PH = 4.0 tot en met 4.5:

in 14.9% der monsters komt hoofdzakelijk stuifmeel van *Trifolium repens* (witte klaver) voor;
in 48.9% hoofdzakelijk korenbloem (*Centaurea cyanus*) met daarnaast witte klaver;
in 8.5% voornamelijk *Cruciferen* (koolzaad);
in 4.25% voornamelijk struikheide (*Calluna vulgaris*);
in 2.12% voornamelijk *Pirus*- en *Prunus*soorten.

3e groep; PH = 4.5 tot 5.0:

in 62.5% der monsters komt hoofdzakelijk stuifmeel van *Calluna vulgaris* (struikheide) voor;
in 20.8% komt *Calluna vulg.* in de 2e plaats voor (naast *Trifolium repens* (witte klaver) en *Centaurea cyanus* (korenbloem)).

Wat dus betreft de twee in de voornaamste plaats in aanmerking komende, in ons land gewonnen en als consumptiehonig gebruikte, honigsoorten, nl. klaver-

honig en heidehonig kunnen we met grote zekerheid zeggen, dat:

1e. klaverhonig (*Trifolium repens*) een lage PH heeft nl. van ± 3.5 tot 4.0;

2e. heidehonig (*Calluna vulg.*) een hoge PH heeft nl. van ± 4.5 tot 5.0.

Verder kunnen we met voldoende zekerheid af- leiden, dat:

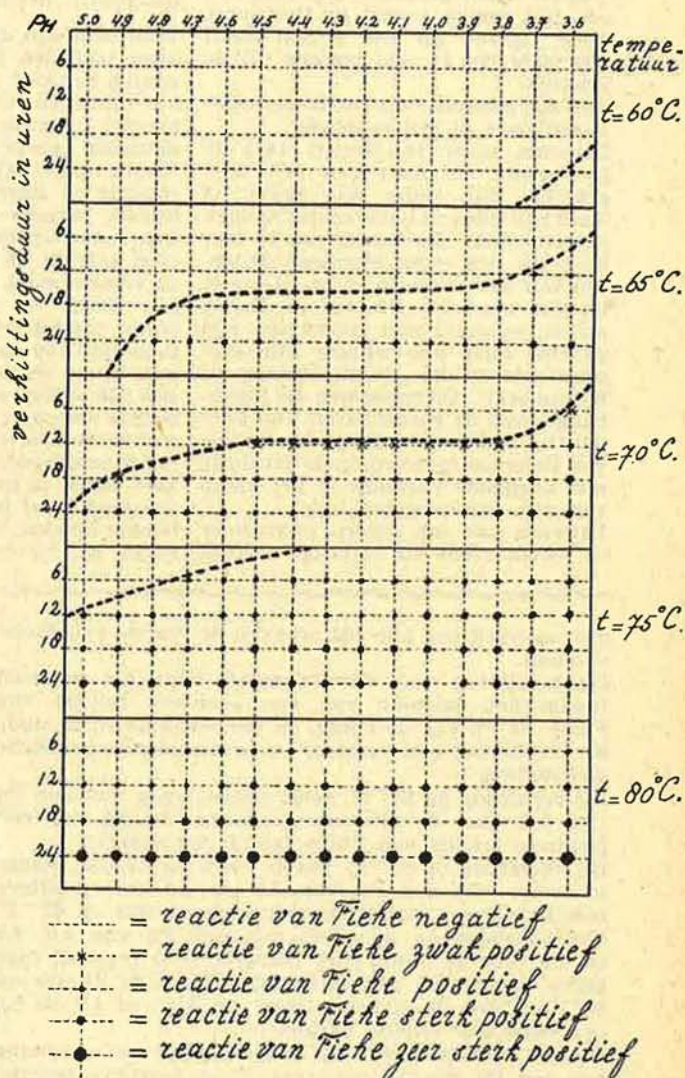
3e. de aanwezigheid van korenbloemhonig (*Centaurea cyanus*) in klaverhonig de PH van deze laatste aanmerkelijk doet stijgen: korenbloemhonig heeft dus een hogere PH dan klaverhonig en wel van ongeveer 4.0 tot 4.5.

4e. de honig van *Cruciferen* (o.m. van koolzaad, *Bras- sica napus*) van *Pirus*- en *Prunus*soorten, benevens van linde (*Tilia*) een gemiddelde PH heeft, nl. ongeveer 4.0 tot 4.5.

W e zouden aan deze gegevens weinig hebben, indien we niet tevens hadden nagegaan, welke de invloed is van de PH (de waterstofionen-concentratie) op het ontstaan van o.m.f. bij het verhitten van honig.

Voor dit onderzoek werden een 15-tal honigsoorten uit- gezocht, welke een PH van 3.6, 3.7, 3.8 enz. tot en met 5.0 bezaten. Deze honigmonsters werden gedurende 6, 12, 18 en 24 uur verhit en wel bij 60, 65, 70, 75 en 80° C.;

Verband tussen de reactie van Fiehe, de PH van de honig, de temperatuur en de duur der verhitting. De curven geven de scheiding aan tussen de negatief en de positief reagerende monsters.

uit de Jaagkiepers

Dzierzon (1811—1906)

In de Duitse en Poolse bijenteelt-tijdschriften is in het laatst van 1956 een naam verschenen, welke voor een halve eeuw algemeen daar aangetroffen werd, namelijk die van Dzierzon. De aanleiding was de herdenking van zijn sterfdatum, 50 jaar geleden op 26 oktober 1906. Dr. Johann Dzierzon overleed die dag op bijna 95-jarige leeftijd.

Wie aan Dzierzon denkt, denkt aan parthenogenese-voortplanting zonder voorafgaande bevruchting. Maar Dzierzon heeft ook door andere werken naam gemaakt. Hij leefde in een tijd, welke vooral in Duitsland, grote figuren op ons gebied heeft voortgebracht en wel mensen uit de praktijk.

Aan een artikeltje uit Die Biene 1956-11 ontleen wij het volgende: Dzierzon werd 16 januari 1811 te Lowkowitz als zoon van een boer geboren. Zijn vader was imker en hield zijn bijen in holle boomstammen (Klotzbeuten). Als knaap van 10 jaar hielp hij zijn vader hiermede. Dzierzon was zeer begaafd en op 24-jarige leeftijd werd hij Pfarrer in Karlsmarkt, waar hij zich geheel aan zijn geliefde bijen kon wijden. Zijn erenaam was weldra „de Bijenhertog uit Karlsmarkt”. Dit misschien als tegenhanger van de Bienenbaron Von Berlepsch, welke jarenlang de theorie van Dzierzon bestreed, maar tenslotte met vliegende vaandels in het kamp van zijn tegenstander trok. Dzierzon was een scherp waarnemer en kwam reeds op 24-jarige leeftijd

tot de parthenogenese der bijen en wel doordat de koningin van een nazwerm ongeschikt was om te vliegen. Zijn ontdekking bracht hem veel eer maar ook veel vijanden, maar tenslotte werd hij door het wetenschappelijk werk van de professoren Siebold en Leuchart in het gelijk gesteld. Dit was mogelijk door de invoering van Italiaanse koninginnen. De oude Klotzbeuten bevredigden de jonge priester niet en hij schafte zich reeds spoedig een kast van Christ aan. Deze verbeterde hij door de bijen aan uitneembare latjes te laten werken. Het idee was van Pfarrer Friederich Wurster (1756—1823), welke dit reeds in 1790 toepaste, maar Dzierzon bracht het tot algemene kennis.

Toch voldeden de latjes hem niet, de bijen bouwden de raten aan de zijkanalen der kast vast en verhinderden het uitnemen. Om dit te voorkomen maakte Dzierzon kasten welke aan de zijkanalen geopend konden worden. Hierin bracht hij nog al wat variatie: staande en liggende kasten, dubbele kasten, ja zelfs voor 3—6 en 8 volken; maar hij maakte van zijn kasten geen geheim. In 1835 had hij slechts 12 volken, maar in de herfst van dat jaar waren het er 37 en in 1846 360 stuks, niettegenstaande hij er in de tussentijd 150 had verloren door diefstal, brand en overstroming. Hij hield zijn 360 volken op 12 standen en verzorgde deze bijna alleen en had goede resultaten. Dit was mogelijk door zijn bedrijfsmethode; maar sommige imkers zagen in hem een tovenaars. Dzierzon bleef nog lang enige Klotzbeuten houden, in 1857 nog een dertig stuks en hij ontwierp zijn kasten

daarnaar. Dzierzon heeft de kasten met losse bouw ontworpen en Berlepsch verbeterde deze door van de staafjes raampjes te maken. Dzierzon heeft veel over zijn methode geschreven, eerst in een familieblad „Frauendorfer Blättern” en in de door Andreas Schmidt in Eichstadt uitgegeven „Bienenzeitung”.

Verschillende van zijn artikelen werden in boekvorm uitgegeven en dit boek heeft na 100 jaar nog waarde. In 1847 werd een vereniging van meer dan 300 bijenvrienden opgericht met het doel de bedrijfswijze van Dzierzon toe te passen.

In 1848 verscheen Dzierzons „Theorie und Praxis des neuen Bienenfreundes” en in 1861 zijn leerboek „Rationelle Bienenzucht”. Dzierzon heeft van 1854 tot 1856 een eigen maandschrift uitgegeven: „Der Bienenfreund aus Schlesien”. In totaal verschenen van zijn hand meer dan 300 bijdragen in de verschillende bladen. In 1850 werd voor het eerst in Arnstadt (Thüringen) een Wanderversammlung gehouden en tot 1903 heeft Dzierzon slechts weinige vergaderingen hiervan overgeslagen en op elke bijeenkomst besprak hij een of ander thema en dat was steeds een hoogtepunt. In 1872 werd Dzierzon aan de Universiteit van München doktor ho-

daarna werd van alle 300 proeven de reactie van Fiehe verricht.

De resultaten van dit onderzoek naar het verband tussen het ontstaan van een positieve reactie van Fiehe, de PH van de honig, de temperatuur en de duur der verhitting zijn vermeld in nevensgaande grafische voorstelling.

Bij verhitting op 60° C. geeft alleen honig met een PH van 3.6 (dus de allerzuurste honig) na 24 uur een positieve reactie van Fiehe (o.m.f. aanwezig).

Bij verhitting op 65° C. geven reeds na 12 uur honigmonsters met een PH van 3.6 en 3.7 een positieve reactie; na een verhitting gedurende 18 uur op 65° C. blijven alleen de monsters met een PH van 4.8, 4.9 en 5.0 (dus de minst zure honigsoorten) negatief reageren, terwijl bij een verhitting gedurende 24 uur op 65° C. alleen de monsters met een PH van 4.9 en 5.0 een negatieve reactie vertonen.

Bij een verhitting op 70° C. geeft na 6 uur de honig met een PH van 3.6 reeds een zwak positieve reactie;

bij een verhitting gedurende 12 uur geven de honigmonsters met een PH van 3.8 tot 4.5 een zwak positieve reactie; bij verhitting gedurende 18 uur geeft alleen nog maar de honig met een PH van 5.0 een negatieve, die met een PH van 4.9 reeds een zwak positieve reactie, terwijl bij een verlenging van de verhittingstijd tot 24 uur alle monsters positief reageren.

Bij verhitting op 75° C. gedurende 6 uur geven alleen de honigmonsters met een PH van 4.8, 4.9 en 5.0 een negatieve reactie, terwijl bij verhitting gedurende 12, 18 en 24 uur alle monsters positief reageren.

Bij verhitting op 80° C. reageren alle monsters na 6, 12, 18 en 24 uur positief.

Terwijl hiermede het verband, dat er bestaat tussen de reactie van Fiehe (o.m.f. aanwezig), de PH van de honig, de temperatuur en de duur der verhitting wordende is belicht, zal in een volgend artikel o.m. worden besproken, hoe niet alleen door verhitting o.m.f. in honig kan ontstaan, doch dit ook op een andere wijze kan geschieden.

noris causa en hij had vele, ook buitenlandse onderscheidingen.

In 1884 ging Dzierzon weer naar zijn geboorteplaats Lowkowitz en 79 jaar oud zijnde behandelde hij, in afzondering, nog meer dan 100 volken. Hij zeide eens in zijn laatste levensjaren: „Ik ben steeds in de nabijheid van mijn geliefde bijen. Deze veranderen voor hen, welke voor de Almacht der Natuur een ontvankelijk gemoed hebben, zelfs een woestijn in een paradijs”.

De schrijver van het artikel, E. Schwarzel, zegt, dat ondanks zijn Slavische naam Dzierzon in spraak, wesen en denken geheel Duitser was; hij schreef alles in het Duits.

In 1937 werd de naam van Lowkowitz in Bienendorf veranderd en toen dit gebied Pools werd, werd de naam Dzierzonowo. Pfarrer Gerstung noemde Dzierzon de Alt-Grosz und Hochmeister der Deutschen Bienenzucht. In het februarinummer van dit jaar komt genoemd Duits blad nog eens op dit onderwerp terug:

Ter herdenking van de 50ste sterfdag van Dzierzon wijdt het Poolse bijenblad Pszczelarstwo 14 artikelen aan hem. Men heeft in Polen postzegels met de beeltenis van Dzierzon uitgegeven en de huizen, waarin Dzierzon gewoond heeft, krijgen een gedenksteen. In Oppeln wil men een gedenksteen oprichten en de (Duitse) stad Reichenbach in Schlesien zal in Dzierzonow worden omgedoopt en dat alles is slechts een deel van de eer welke Dzierzon in Polen ten deel valt. Het Duitse blad geeft dan zijn ongenoegen te kennen over het feit dat de Duitse bladen achter zijn gebleven met deze herdenking, want Dzierzon is geen Pool maar Duitser.

Uit een nagelaten brief van Dzierzon weten we iets van de prijzen, welke hij voor zijn Italiaanse koninginnen maakte; deze waren naar „Zijn ervaring de beste soort”.

Tot einde mei vroeg hij 5 Thaler, in juni 4½ Th., na St. Johan 3 Th. Voor 2 exemplaren betaalde men in juni 6 Th. en na St. Johan tot oktober 5 Th. Hoeveel een Thaler waard was, weet Jékavé niet, dit geldstuk was tot in het begin van deze eeuw in Duitsland in omloop, dollar en daalder zouden ervan afgeleid zijn, maar het bedrag was blijkbaar wel hoog, daar een zwak volk, bij de koningin geleverd, 1 Thaler en een sterk volk 2 Th. kostte.

Uit een ander tijdschrift, dat ons voor de eerste keer bereikte, nog enige bijzonderheden over deze pionier. Het is het in het Duits gestelde Franse blad L'Apiculteur Alsacien (De Elzas-Bijenhouder) 1957/1. Uit zijn rationele bijenteelt en verkoop van Italiaanse koninginnen had Dzierzon grote inkomsten. Hij kon zich een eigen huis bouwen met 20 ha grond, waarvan hij een gedeelte afstond voor kerkhof. Geen wonder dat men jaloers werd op zijn succes, maar veel ergernis en teleurstelling werden zijn deel. Hij werd bij zijn Bisschop aangeklaagd, daar hij zelfs op zondag te kort schoot in zijn godsdienstig onderricht en ondanks zijn beroep op de Apostolische Stoel werd hij tot boete veroordeeld. Na de afkondiging van het Dogma van

de Onfeilbaarheid van de Paus, sloot hij zich bij de Oud-Katholieken aan en werd in de ban gedaan: (1873). Een jaar voor zijn dood verzoende hij zich met de R.-K. kerk. Op zijn grafsteen staat zijn lijfspreuk: Waarheid, waarheid boven alles.

Uit het vorenstaande kan men opmaken dat Dzierzon tijdens zijn leven veel strijd heeft ontketend, maar dat hij ook veel innerlijke strijd zal hebben gehad. Opmerkelijk dat hij, 50 jaar na zijn heengaan, weer het onderwerp wordt van een, zij het ook stille strijd.

In het British Beejournal 1956 5/7 schrijft Dr. R. A. Morse, dat hij in een Tsjechisch-Slowaaks boekje getiteld Vyroba Medoviny, uitgegeven in 1899 en dat over honingwijn gaat, een recept vond voor Dzierzona; hij weet niet of deze naam iets te maken heeft met de grote Dzierzon.

Gestolen wintervoorraad

Gedurende de laatste maanden, schrijft B. H. Hart in het B.B.J. van 27 september 1956, werden in een Engels dok duizenden tonnen suiker opgeslagen. Veel hiervan ging verloren door gescheurde zakken, enz. Door het gebrek aan nectar van de treurige zomer 1956 werden duizenden bijen door de suiker aangetrokken.

Nu rijst bij Mr. Hart de vraag, als een bijenhouder zijn bijen bij zo'n dok plaatst, met de opzet dat zijn bijen deze suiker verzamelen, zou dat dan geen aanleiding kunnen zijn dat hij daarvoor wegens diefstal vervolgd zou worden.

De Griekse bij

Op het Congres te Wenen hield Broeder Adam een lezing over bijenrassen. Daarin roemde hij zeer de Griekse bij (Cecropia). Hij zeide dat deze bijna niet overtroffen wordt. Zij is zachtaardig als de Karnika, goede broedverzorgster, zeer spaarzaam en zwermtraag. Suikervoeding is in Zuid-Oost-Europa onbekend. De Griekse bij gebruikt echter veel propolis, heeft neiging tot warbouwen en verzegelt onregelmatig. Deze bij was tot nogtoe weinig bekend, maar zou veel teelt- en handelswaarde hebben. Na deze voordracht konden Griekse deelnemers aan het Congres bestellingen op meer dan 3.000 koninginnen noteren, maar deze Grieken bekenden openhartig, dat zij zelf met geïmporteerde Karnika koninginnen werkten (Die Biene 1956/10).

Maar in de Imkerfreund 1957/3 komt M. Alber uit Messina hierop terug: De mededeling in de vakpers, dat tijdens het Congres te Wenen, na een lezing over de Griekse bij de belangstelling voor deze bij zo gewekt zou zijn, dat er 3.000 stuks koninginnen besteld zouden zijn, is volgens Alber, beslist imker-latijn.

De Griekse bijenhouders zijn niet in staat zo'n aantal te leveren, daar er weinig aan koninginnetelt voor de handel wordt gedaan.

Honing en bier

Volgens de Australasian Beekeeper 1957/1 zouden bierbrouwers honing

voor hun produkt gebruiken. Een bierbrouwer uit Norwich heeft op het etiket van zijn bierflesjes staan: Honey-suckle Ale (Kamperfoelie-bier) gebrouwen van mout, hop en honing. Daar hiervoor Australische honing wordt gebruikt liet de Honing Pool van de West-Australische bijenhouders een proefzending komen en op een lunch in het Parliament House werd gelegenheid geboden dit bier te proeven; aanwezig waren o.a. de minister van Landbouw.

Belgische gasten?

'n Vreemd, belangrijk bericht uit het maandblad van de Vlaamse Bieënbond 1957/3.

De voorzitter van de bijenvereniging St.-Ambrosius Kapellen geeft de volgende mededeling: Bestuur en leden der Gilde loven een premie van 1000 franks uit aan hem, die helpen kan om hun bijen naar de Hollandse koolzaadbloei te reizen.

Zeeuws-Vlaanderen, waar geen Hollandse bijen in mogen, is reeds voldoende.

Verwacht niets van gele...

zegt de dokter tegen mevrouw G. in een krantenknipsel uit Het Vrije Volk, ons toegezonden door één van onze leden, en we laten de inhoud hier maar volgen, alsmede de aardige tekening.

Er is geen enkele reden iets te verwachten van bijenkoninginnegelei. Of dacht u jonger te worden door wat extravitamine te gebruiken? Herinnert u zich nog de verjonging door apeklieren van dr. Voronel? Al die verjongingskuren zijn met veel tamtam aangekondigd, maar bleken niets op te leveren behalve een goed inkomen voor de ondernemers.

Als er iets in zou zitten zou het toch wel heel vreemd zijn, dat noch de dokter noch de universiteit deze kuren aanraadt. Evenmin bevelen serieuze medische vaktijdschriften iets in die richting aan.

Wilt u er goed uitzien? Leef dan sober, eet gevarieerde kost, neem voldoende rust en wat lichaamsbeweging liefst in de buitenlucht, mevr. G. te Rotterdam.

JÉKAVÉ.

(Vervolg van blz. 107)

krijgen we dan met een beetje goed weer wel een of meer bakken voorjaarshoning; maar dergelijke volken zijn voor de zomerdracht niet veel meer waard. Zelfs de hoeveelheid voorjaarshoning had vaak nog groter kunnen zijn wanneer bijtijds meer honingruimte was gegeven.

Wanneer bijtijds meer broedruimte was gegeven waren dergelijke volken heel wat beter geworden voor de zomerdracht, al was dan de voorjaarsoogst wat kleiner geweest door het grotere eigen gebruik van de volken. Gewoonlijk valt ook dan de oogst in het voorjaar wel mee omdat een grotere broedaanzet de haaldrift enorm stimuleert; ook al doordat er meer ruimte beschikbaar is voor het rijpen van de nectar.

De zwermduft ontwikkelt zich dan pas wanneer de dracht over zijn top heen is. Wanneer de zwermverhinderer gelukt en de oude moeder tot de zomerdracht aan de leg gehouden kan worden ten gunste van het honingvolk is de extra oogst aan zomerhoning heel wat groter dan die paar pond voorjaarshoning, die we minder krijgen door het geven van meer ruimte.

De derde factor, het voeren, is minstens even belangrijk als de vorige. Om met succes huisdieren te kunnen houden moet men weten wat en hoeveel deze dieren moeten eten om in de beste conditie te blijven. Nu is dat bij onze huisdieren niet zo moeilijk als bij onze bijen; deze laten ons immers zelf wel uitvinden wat ze lekker vinden en wanneer ze genoeg hebben. Aan de andere kant halen onze bijen zelf hun kostje op en we hoeven ons er weinig druk over te maken of ze wel het goede voedsel halen. Er zijn echter tijden dat ze niet genoeg kunnen halen.

We weten dat we een bijenvolk nooit genoeg suiker kunnen voeren; ze nemen steeds weer meer op; maar we weten ook dat er in het volk altijd een zekere voorraad aanwezig moet zijn om het volk volledig actief te houden. Hoeveel dit is weten we niet precies; maar het is verstandig er voor te zorgen dat er in een volk altijd minstens 15 pond honing of suikerstroop aanwezig is om te voorkomen dat de broedaanzet drastisch wordt beperkt. Het bijenvolk heeft een enorm aanpassingsvermogen, waardoor het zijn verbruik aan de hoeveelheid beschikbare honing en stuifmeel kan aanpassen. In de winter, wanneer er niets te halen is, wordt de broedaanzet stilgezet en neemt het volk de trosvorm aan om de warmte zoveel mogelijk vast te houden. Het is dan ook een wonder dat het verbruik gedurende de drie wintermaanden niet meer dan 6 pond bedraagt. De tros verbruikt dan alleen honing of suikerwater voor het opwekken van warmte en ze weet deze warmte zo goed vast te houden dat het er weinig toe doet of het volk in een enkel- of dubbelwandige kast zit en of het warm toegedekt is of slechts een glazen dekplank met een ventilatieopening heeft.

Wanneer een volk niet al te warm zit kan dat zelfs een voordeel hebben, omdat door de grotere warmteproductie de kern van de tros warmer wordt en dit de broedaanzet bespoedigt.

Sterke volken zijn ook hier weer in het voordeel omdat het honingverbruik per bij kleiner is. De broedaanzet zal hier niet zolang behoeven stil te staan en wanneer voldoende stuifmeel en honing of suikerstroop aanwezig is kan zo'n volk al voor er behoorlijk nectar te halen is een groot broednest hebben.

Stuifmeel is hier vaak de remmende factor; dit is immers nodig voor de opbouw van het bijenlichaam terwijl de honing voornamelijk de hiervoor benodigde energie levert.

Voor het kweken van een jonge bij is ongeveer een halve cel stuifmeel nodig; dat is ongeveer 100 mgr of ca 8 stuifmeelklompjes. Hiervoor moet een bij dus 4 stuifmeelvluchten maken. Een vol raam stuifmeel kan dus voor 2 ramen broed zorgen en het is dan ook een zeer goede gewoonte om de volle ramen stuifmeel, die bij het slingeren van de voorjaarshoning uit de volken worden gehaald, in het najaar in de bovenste broedkamer te hangen en daarna onmiddellijk met het voeren te beginnen waardoor het stuifmeel onder de suiker wordt verzegeld en in het vroege voorjaar ter beschikking van het volk komt.

NATIONALE HONINGTENTONSTELLING

Plaats: Rotterdam.

Datum: 7 september.

Inzendingstermijn: tot 1 september.

Inzendingen zenden aan: W. H. van Mourik,
1e St. Janshof 11, Rotterdam.

Prijzen: Ridder van Rappard Wisselprijs.

Wisselprijs Ministerie van Landbouw.

Wisselprijs voor honinggebak.

Bronzen plaquette der Vereniging.

Medaille der Vereniging.

Een oorkonde voor elke inzender die minstens 96 punten voor zijn inzending behaalt.

Kosten: De deelname is gratis.

Deelnemersnummer en etiketten:

Aanvragen vóór 15 juli bij het Bijenhuis
te Wageningen.

Tentoonstellingsreglement:

meinummer 1956 blz. 77.

Als we zo 4 à 5 ramen inhangen kunnen we, mits voldoende suiker aanwezig is, al voor de vruchtboren bloeien een broednest van minstens 7 ramen hebben. Daarom heeft kastverwarming ook geen zin als niet tevens veel stuifmeel en suikerstroop aanwezig zijn. De benodigde warmte kan door de bijen voordeliger uit suiker worden vrijgemaakt dan door kunstmatige verwarming worden toegevoegd.

De hoeveelheid honing, benodigd voor het grootbrengen van het broed, is enorm groot. Deze wordt geschat op ongeveer 400 mgr per larve, dat is bijna een cel vol. Voor een raam, dat voor ca 2/3 vol met broed is en dat ca 3500 stuks broed bevat, is het verbruik dus ongeveer 3 pond. Een broednest van 7 ramen kost dus ongeveer 20 pond suikerstroop.

Als we een volk de winter in laten gaan met niet meer dan 20 pond voorraad is het dus onmogelijk, ook wanneer er veel stuifmeel op crocussen en dergelijke gehaald kan worden, om vóórdat de voorjaarsdracht begint, een groot broednest te hebben. Ook drijfvoeren heeft dan weinig zin. Hier ligt meestal de oorzaak van de slechte voorjaarsontwikkeling. Voert u maar eens 20 kg suiker in het najaar en ontzegt u vroeg in het voorjaar een paar raampjes in plaats van de omslachtige voorjaarsvoeding. Mits voldoende stuifmeel aanwezig is zullen de zo behandelde volken beter zijn dan de volken, die in het najaar slechts 10 kg kregen en in het voorjaar nog eens 5 kg drijfvoer. Het spreekt vanzelf dat we dan de volken op twee broedbakken moeten overwinteren.

Het is beslist voordelig om de volken, zodra de temperatuur het toelaat, even open te maken en wat suiker te ontzeggen. Ze worden er wakker door en de broedaanzet gaat met een sprong vooruit. Ze hoeven nu alleen nog maar water te halen.

Het is nu duidelijk dat het volstrekt geen zin heeft dagelijks een jampotje dunne suikeroplossing te voeren wanneer in het volk niet veel voorraad aanwezig is. Het is volstrekt niet zeldzaam wanneer we gedurende de voorjaarsdracht in een volk 3 of 4 ramen vol eitjes vinden; hetgeen correspondeert met een legvermogen van 5000 of 6000 eitjes per dag. Bij een dergelijke volgehouden broedaanzet zou het broednest meer dan 20 ramen gaan vullen en zou de honingbehoefte voor het broed meer dan 4 pond per dag bedragen.

Nu komt een zo groot legvermogen jaarlijks slechts gedurende een paar dagen voor; maar het geeft toch een indruk ervan hoe groot het honingverbruik en de behoefte aan ruimte van een volk kunnen worden.

Met dit alles heb ik voor de meeste imkers niets nieuws verteld; maar het is misschien wel eens goed, vooral voor pas beginnende imkers, nog eens op deze punten te wijzen omdat juist op deze punten zoveel fouten worden gemaakt; waardoor jaarlijks vele ponden honing en misschien ook wel imkers verloren gaan.

Ook hier geldt: Wie ogen heeft om te lezen, die leze en wie ze niet heeft, die sukkele rustig verder.

VRAGENRUBRIEK

Vragen voor deze rubriek zenden aan het Bijenhuis te Wageningen

Vraag 16.

1 kg kunstraat bevat 19 vellen. Door het ponsen van gaten bespaar ik 30% of 5,7 vel. 1 kg kost f7,50 of 1 vel ongeveer 39½ cent. Besparing zou dus zijn $5,7 \times 39\frac{1}{2}$ cent = f2,25 per kg kunstraat, aangenomen dat ik deze kunstraat geponsd kan kopen. Dit doe ik echter niet, ik ga zelf ponsen. De 30% afval weegt $5,7 \times 50$ gram = 285 gram. Ik krijg hiervoor terug naar ik meen hoogstens f5,50 per kg = f1,57. Dit is dus de werkelijke besparing op 1 kg kunstraat. Maar de gaten, waar die 285 gram kunstraat ingezeten heeft, moeten de bijen weer vol maken met 285 gram was. Het uitbouwen van 1 kg raat kost ongeveer 10 kg honing, dus die 285 gram om de gaten dicht te maken kosten 2850 gram honing à f3,50 per kg = f9,98. Hier af f1,57 opbrengst was afval en ik heb door mijn ponserij een verlies van f8,41. Laa mij nou nie ponsen! T. te N.

Besparing op geperforeerde kunstraat.

Uw berekening, dat u door ponsen ongeveer voor een bedrag van f1,57 aan was zoudt kunnen uitsparen, is wel juist.

Uw conclusie, dat de bijen voor een waarde van f9,98 honing nodig zouden hebben om de ponsgaten dicht te maken, berust echter op een misverstand. De bijen gebruiken voor de bouw van natuurraat namelijk belangrijk minder was dan wij nodig hebben voor de vervaardiging van kunstraat. Zij zullen dus ook voor het dichten van de ponsgaten veel minder was behoeven, dan u door het ponsen hebt uitgespaard. Hoe die verhoudingen precies liggen zou uit een nauwgezet uitgevoerde proef moeten blijken. Hierbij zou dan nog rekening moeten worden gehouden met de omstandigheid, dat de bijen een deel van de was, waaruit de ingezette kunstraat bestaat, nog gebruiken voor het uitbouwen van de raat en waar schijnlijk ook wel voor het dichten van de ponsgaten. S.

Vraag 17.

Daar ik in de week van 1 tot en met 6 april op een prachtige dag mijn bijen een schone bodemplank wilde geven, dacht ik zo bij mezelf, dat ik ze ook wel kon omhangen. Ik had n.l. nog kasten leeg staan, die geverfd waren. Maar toen ik twee kasten had gedaan, kwam ik tot de ontdekking dat de bijen bij de andere kasten opvlogen. Ze vlogen eerst naar hun oude plaats waar dus de geverfde kast stond. Maar ze gingen even op de vliegplank zitten, daarna vlogen ze weer op en gingen bij hun buurman

in. Graag wilde ik het volgende weten. Komt dat nu omdat de kast waar ze eerst in zaten geen rode maar een witte vliegplank had, of is het misschien omdat hun eerste kast de gehele winter is bewoond en er dus een andere reuk aan was, daar de schone kast de gehele winter had leeg gestaan. Hoe moet ik nu te werk gaan dat ik ook die andere kasten kan verven? J. K. te W.

Bijen mijden geverfde kast.

De afwijkende kleur van de vliegplank zal op het vervliegen van de bijen wel van invloed zijn geweest, maar de voornaamste oorzaak zal wel zijn gelegen in het feit, dat de schone geverfde kast een andere geur had en waarschijnlijk een geur waar de bijen niet van houden (muf door het leegstaan gedurende de winter, de verflucht zal er ook nog wel niet geheel af zijn geweest). Misschien had u de bodemplank met carbolineum bewerkt? Dan zou ook dit tot het euvel hebben kunnen bijdragen. Vooral vroeg in het voorjaar zijn de bijen op dit punt nogal kieskeurig.

Ook ik heb dit voorjaar met een kast, die ik in de winter geverfd had, een soortgelijke ondervinding opgedaan; ik heb het twee dagen aangezien, maar er gingen wel vlieg-bijen uit doch niet één kwam er in terug. Ik heb het volk zijn oude bodemplank teruggegeven en alles liep weer normaal. De geverfde kast heb ik, na hem van binnen en van buiten flink aan de zon te hebben blootgesteld, aan een ander volk gegeven en ik heb verder niets van aarzeling bij het aanvliegen bemerkt.

Ik zou in uw plaats dus maar rustig ook de andere kasten verven en dan bij het in gebruik nemen desnoods de vliegplanken gedurende enige dagen afdekken met een dun plankje van oud ongeverfd hout. S.

Uit de

Afdelingen

GROEP UTRECHT

Onder voorzitterschap van het hoofdbest.-lid C. Pater kwamen de Utrechtse afdelingen bijeen. Aanwezig waren de afdelingen Tjsselstein, Driebergen, Bunnik, Woudenberg en Baarn en de heer Joh. A. Jousstra uit Amersfoort. Verhinderd waren afd. Bilthoven en Veenendaal. Besproken werd de agenda der alg. vergadering. Het organiseren van cursussen in de komende winter werd eveneens onder de loop genomen.

AFD. BUNNIK-HOUTEN

De afd. hoopt, evenals voorgaande jaren, weer een heidereis te maken. Opgaven hiervoor bij de secr. E. C. v. Rijn, Achterdijk 32, Bunnik. Diverse leden gaven zich reeds op voor deelname aan de honing-tentoonstelling en de Imkersdag op 7 sept. Een heide-excursie is in voorbereiding, alsmede het cursusprogramma voor de komende winter, terwijl ook de plannen voor het afd.-jubileum vastere vormen aannemen.

AFD. BEETSTERZWAAG

Dinsdag 28 mei vergaderde de afd. Beetsterzwaag e.o. in Café „Boschlust“ te Beetsterzwaag. Uit het verslag van de penningmeester, de heer A. Keetlapper, bleek, dat er nog f336,51 in kas was. Uit de suikerafreckening bleek, dat hadden we niet voor ± f60,- aan oude zakken verkocht, er weer een tekort zou zijn geweest. De heer S. Terpstra bracht verslag uit voor de financiële commissie. In de nieuwe commissie werden de heren R. de Jong en H. Visser gekozen. De aftredende bestuursleden W. Edema en A. Adema werden herkozen. Tot afgevaardigde naar de Algemene Vergadering werd de heer A. Keetlapper benoemd en tot diens plaatsvervanger de heer G. Hiemstra.

KRING GRAAFSCHAP-LIJMERS

Op 6 april jl. vergaderde de kring Graafschap-Lijmers te Ruurlo, onder voorzitterschap van het H.B.-lid, de heer G. J. Meijer. Aanwezig waren 17 vertegenwoordigers. Naast de gewone punten van een jaarvergadering zijn in behandeling geweest: agenda met voorstellen algemene vergadering Utrecht, samenwerking afdelingen voor reizen naar koolzaad of heide, richtprijs voor honing. Als doel voor een excursie werd de Imkersdag te Rotterdam genoemd. Besloten werd tot deelname aan de streektentoonstelling te Winterswijk.

TENTOONSTELLING WINTERSWIJK

Op voorstel van de heer Mom (Eibergen) was op de kringvergadering van 6 april besloten tot deelneming aan de streek-tentoonstelling „De Achterhoek op volle toeren“ van 17-25 mei, te Winterswijk. De heren Mom, Hogenkamp en Becking waren aangewezen om met het bestuur der afdeling Winterswijk deze zaak ter hand te nemen.

Ondanks de korte tijd van voorbereiding is de deelneming een succes geworden. In de landbouwhal was een stand gehuurd. De heer Mom heeft voor een mooie observatiekast gezorgd. Pech heeft hij daarbij gehad, doordat de koningin verongelukte. Dit heeft geen afbreuk gedaan, want het volk zette doppen aan en nog tijdens de tentoonstelling liep een jonge koningin uit. Dit evenement heeft nog al wat belangstelling voor de bijenstand veroorzaakt. De plaatselijke courant vond dit blijde gebeuren een afzonderlijke vermelding waard.

Zij schreef daarover: „In de landbouwhal van de tentoonstelling „De Achterhoek op volle toeren“ is een stand van de Ned. Vereniging tot Bevordering van de Bijenteelt opgesteld, met o.a. een glazen kast met bijen, echter zonder koningin. Tijdens het transport naar de tentoonstelling is dit insect gestorven. Tot grote vreugde van de imker en niet het minst van de bijen — die zonder koningin moederloos zijn — is gisteravond een koningin uitgekomen“.

De stand was verder met kasten, korven, gereedschap, honing en bloemen goed aangekleed, voornamelijk het werk van de penningmeesteresse der afdeling Winterswijk, mevr. T. te Kortschot-v. d. Bunt, die ook tijdens de tentoonstelling in de eerste plaats als standhoudster optrad. Fraai was op de achterwand het bergmassief van de Mount Everest afgebeeld met als opschrift: „Voor topprestaties honing“.

Ook meerdere officiële personen en voor-aanstaanden uit de land- en tuinbouw-wereld bezochten de stand. Hier was steeds een imker of imkeres aanwezig om toelichting te geven.

Er is daar goed werk voor de bijenteelt en de Vereniging gedaan.

Oogst en Dracht

DEN HAAG, Duinrand ten zuiden van de Scheveningse haven, 20 juni 1957 — De tweede helft van mei heeft slechts enige behoorlijke vliegdagen op de esdoorn gegeven; er was toen een vrij goede dracht. Nadien is hier geen dracht van enige betekenis meer geweest. Cotoneaster en berberis en verschillende sierheesters werden wel druk bevrogen en ook de in bloei komende koningskaars en de bramen werden door de bijen druk bezocht, maar behalve flink wat stuifmeel is er niet veel binnengekomen. Zelfs gedurende de war-

me dagen van 13 tot en met 18 juni werd er weinig honing gehaald. Van een overschot is dan ook geen sprake. De suikerpot moet er aan te pas komen om er wat gang in te houden.

F. SLOT. TWENTHE, 18 juni 1957 — We blijven immer, want het gezegde van de heer van Brederode geeft ons nog hoop. Het kan nog verkeren.

De kool in Groningen was matig, door de koude wind veel vliegbeijen verloren. N.O. weinig honing en veel vliegbeijen verspeeld. Laten we maar zeggen ook door het koude weer, die het beter weet schrijven aan de redactie van ons Groentje. In Twenthe was het ook mis, de meeste fruitbomen zijn bevroren en wie niet naar de kool is geweest, heeft nog steeds moeten voeren. De sprokkel en braam beginnen te bloeien, maar de klaver laat nog op zich wachten.

Maar we blijven doorimkeren.

NIJHUIS.

GELDROP, 17 juni 1957 — Op 21 mei kwamen de beijen weer thuis van het fruit. De ontwikkeling was goed, maar overschot van honing zo goed als niets. Daar zal het weer wel niet vreemd aan geweest zijn. Ook een paar volken, welke nog al wat dood broed hadden. Zou dat van spuiten kunnen zijn? Van de 183 kasten waren er volgens de fruittelers 4 à 5 welke wel wat zwak waren, dat zal ook elders dit seizoen wel het geval geweest zijn! Tot op heden zeer weinig bruidswormen, de bevruchting der koninginnen nog even afwachten.

De witte klaver begint bij ons zo wat te komen. Als we nu maar wat warme dagen krijgen. Maar ja, een imker hoopt toch nog steeds?

R. v. d. HURK.

EGMOND-BINNEN, 18 juni 1957 — De conclusie over de resultaten van de koolzaadrecht bleek achteraf niet juist. Na het schrijven van het vorige verslag kwamen er nog 14 dagen met behoorlijke dracht op het koolzaad, zodat de opbrengsten lopen van middelmatig tot zeer goed. De koolzaadrecht eindigde ongeveer 30 mei. Er is thans een periode van weinig dracht. Het weer is echter goed, zodat er wel geen moeilijkheden zullen voorkomen bij het bevruchten van de jonge koninginnen. Het wachten is thans op het begin van de witte klaverdracht.

A. VAN DEN BERG.

WOLVEGA, 12 juni 1957 — Dat ook 1956 voor de beijen een slecht jaar geweest is, was in het voorjaar, na de uitwintering, goed te merken. Ondanks weinig sterfte waren de volken over het algemeen veel te zwak. Het gevolg daarvan was, dat het broednest zich veel te langzaam ontwikkelde. Voor een goede koolzaadoogst moesten de volken dan ook flink versterkt worden.

Onze reisgroep besloot dit jaar niet naar de N.O.P. te gaan, omdat er uitsluitend met dieldrin gespoten zou worden. Met medewerking van de landbouwvoorlichtingsdienst kregen we een plaats onder Holwerd aangewezen. Op 30 april reisden

we daarheen. Het samenvoegen van de volken, met krant er tussen, leverde geen moeilijkheden op. Daar de temperatuur in de eerste weken vrij laag was, kwam de honing te langzaam binnen. Om het broed uit de honingkamers te weren, moesten nu de moerrooters gelegd worden. Op 25 mei konden we slingeren. Naar gelang de volken versterkt waren, werd er van 15 tot 30 pond per volk geogst. Ook nu weer hadden de zwakkere volken geen overschot.

Van de heer Wietsma, toezichthoudend imker in de N.O.P., vernamen we, dat ook in de polder veel honing gewonnen is. Het aantal dode beijen door bespuiting is zeer gering geweest. Op enkele standen zijn een klein aantal vliegbeijen omgekomen, waarschijnlijk als gevolg van opsluiting, kou en gebrek aan goed drinkwater. De oogst heeft er echter niet van geleden, want ook deze imkers hadden volle honingkamers.

TH. BAAS.

SOEST, 18 juni 1957 — Na het slingeren der voorjaars-honing zijn op 20 en 21 mei de volken door het afnemen van oude koninginnen (vegers) met oude moeren en enige met gesloten doppen moerloos gemaakt. Toen op 1 en 2 juni tuten en kwaken werd gehoord, zijn de doppen verwijderd en de helft van het darrenbroed. Van de volken, die zich minder goed hadden ontwikkeld, zijn alle darren gekopt.

Het verloop der jonge moerenbevruchting was dit jaar bijzonder vlot. Van 15 volken slechts 2 bruidswormen, die enige keren werden geschept en teruggegeven. Een bruidsworm zelfs 4 keer. Opmerkelijk, dat dit volken waren, die op 20 en 21 mei reeds belegde doppen hadden, dus volken, waar de zwermduif reeds in aanwezig was.

Bij inspectie op 18 juni bleek, dat op 2 uitzonderingen na, in de volken de jonge moeren reeds met haar taak waren begonnen en vond ik eitjes op 1 of 2 ramen. In één volk reeds larfjes van 2 à 3 dagen. Dat de bevruchting dit jaar zo vlot is verlopen, komt naar mijn mening, dat er in deze anders uitzonderlijk drachtloze tijd in Soest, dracht is geweest: 2 à 3 dagen op bladhoning en na enige buien was dit feest ten einde en begon zowaar de korenbloem en vuilboom met die hete dagen te hopen. Als deze hitte nog enige tijd doorzet, zal in Soest weer geslingerd kunnen worden. Een streep aan de balk. Nu over enige dagen de linde zal bloeien, zijn deze jonge moersvolken uitermate geschikt om deze dracht te benutten, leggende jonge moeren en bijna geen broed te verzorgen.

G. H. GRIJZE.

EPE, 18 juni 1957 — Woensdag 5 juni zijn de beijen uit de N.O.P. teruggekomen, na een maand in de Polder te zijn geweest, terwijl het de eerste week nog heel slecht weer was, met nadien nog erge koude natte dagen, dan kan men nog niet begrijpen, dat er nog zoveel honing door de goede volken gehaald is.

De goede volken gaven nog een opbrengst

van ongeveer 10 kg honing en de ontwikkeling van de volken was heel goed. De volken kwamen zwermrijp terug met heel veel broed.

De draacht hier was in die tijd, dat de meeste volken naar het koolzaad waren, niet best. Gemiddeld veel te koud en veel drachtplanten hadden veel geleden door de zware nachtvorsten in begin mei. Nu wordt het weer iets beter en de witte klaver komt los, alsmede nog een beetje korenbloemen. Het zogenaamde onhout, de vuilboom, had hier ook erg geleden van de meivorst. Gelukkig hebben wij nu een poosje heel goed weer voor de beijen gehad en nu is het wachten weer of de linde nog honing zal geven.

JAC. PRUIM.

BIJENMARKTEN

BIJENMARKT EPE

Woensdag 31 juli 1957

Ieder jaar wordt deze markt groter. Liet de verkoop van honing verleden jaar enigszins te wensen over, dit jaar zal dit zeker slagen. Want de markt wordt gehouden op woensdag, gelijktijdig met de wekelijkse markt. Wie op de hoogte is met het bezoek aan de wekelijkse markten in Epe tijdens het hoogseizoen van de pensioengasten, zegt dit genoeg. Om het kopend publiek te stimuleren onze markt te bezoeken worden twee avonden, maandag 29 en dinsdag 30 juli, bijenfilmen vertoond in pensioenbedrijven. De nodige reclame voor onze markt zal daar niet ontbreken.

Imkers laat deze unieke gelegenheid niet voorbijgaan maar zendt in: **honing en beijen!** Korfvolken waren verleden jaar geheel uitverkocht.

Verder van belang is dat: imkersartikelen zijn vertegenwoordigd door het Bijenhuis Wageningen en T. v. Dam uit Jubbega;

er een observatiekast van 't Bijenhuis Wageningen te bezichtigen zal zijn; de vakantiegangers van het pensioenbedrijf „Heidebad“ uit Epe onze markt collectief zullen bezoeken; er prijzen zullen worden uitgelooft voor het beste kastvolk, korfvolk, de beste zomer-, heide- en raathoning; voor elke klasse drie prijzen;

er een verloting zal worden gehouden met aantrekkelijke prijzen.

Voor de commissie, **W. GROENEWOLD,** Ericaeweg 5, Epe. Tel. 806.

BIJENMARKT BLARICUM

Deze markt zal worden gehouden op zaterdag 10 augustus a.s., op het IJssbaan-terrein.

BIJENMARKT DRACHTEN

Deze markt zal worden gehouden op dinsdag 23 juli a.s.

BIJENMARKT VEENENDAAL

Deze markt wordt gehouden op dinsdag 16 juli a.s.

SPEURBIJTJES

TE KOOP: 3 prima volken in kasten, met toebehoren. G. J. HALFMAN, Hofstraat 7, Hengelo (Gld.).

GEVRAAGD: Nederlandse honing oogst 1957, elk soort, elke hoeveelheid, prijs met monster zenden aan: **Bijenstand HONINGFRUIT,** Bunnik. Tel. 305.

TE KOOP: 10 bevolkte bijenkasten, f 15,- per st.; ook afzonderlijk; Simplexmaat. J. J. REMMERS, Marktplein 6, Oud-Beijerland.

GEVRAAGD: Alle soorten bijenhoning. Hoge prijzen voor zuivere en ruwe bijenwas, alsmede propolis. Honing & Wazemerij annex Chemische Industrie en Waskaarsfabriek „ARKADIA“, Lochem. Tel. K 6730-1827.

TE KOOP AANGEBODEN: 5 spaarkasten, 1 Simplexkast, 1 sierkast (foto ter inzage), alle bevolkt en verdere imkersartikelen. J. D. A. RAHDER, Welgelegenlaan 31, Driebergen.

GEVRAAGD: Goede honingslinger. G. v. HUFFELEN, Bachkade 8, Groningen. Tel. K 5900-20382.

TE KOOP AANGEBODEN: 14 prima bijenvolken in Simplexkassen, verder ledige 10-, 5- en 3-raams kasten, broed- en honingkamers, ramen enz. Liefst in één koop. A. SWART Sr., Oosteinde 123, De Rijp (Nh.).

Wij leveren alles op het gebied der bijenteelt tegen de laagst mogelijke prijzen:

Simplexkassen normalisatie m. 2 broedkamers,

ramen plus blikjes voor slechts f 35,—.

Kunstraat br.k. m. 20 vel per kg à f 7,50.

Extra dun voor honingkamer à f 8,—.

Werkloos zuivere was tot kunstraat f 1,50

per kg. Ook uw droge raten kunt u zenden

voor kunstraat. Ook zijn we steeds kopers van

droge raten en zuivere bijenwas.

Wij brengen in de handel een nieuw geneesmid-

del tegen Nosema, onder de naam van Nosemack,

dat door het Duitse Institut für Bienenforschung

in Erlangen en het Institut für Bienenkunde

Oberursel im Taunus wordt aanbevolen. De prijs

per tube van 15 tabletten is f 4,—. Gebruiks-

aanwijzing wordt bijgeleverd.

Tevens vragen wij weer ieder kwantum nieuwe

oogst honing tegen hoge prijs.

H. T. VAN DAM en Zn - BIJENPARK

JUBBEGA (Fr.) - TELEFOON 382

Ons depot te Assen is verplaatst naar:

H. DRENTH, GRONINGERSTRAAT 188